

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Korɛnte kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

Le Dónbeení tonló lé o Poole ɔ́uákáa ho ho Korɛnte lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí piina bío hèzín (Bè-wénia 18.11).

Ho Korɛnte hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. Á mu lùnkáa o Poole yilera. Lé b́n te bío ó o túararáa há vǎnna nɔn ɔ́a kèrètíewa kuure na wi bín yi, à ɔ́a zún bío ɔ́a à ɔ́ua lè mítén.

O ɔ́ua ho Korɛnte kèrètíewa kuure yi: Le ho sankamínló à ɔ́a khí yi à día mu koomu wára (1-5). Ba tǔiáwà fɛeró làa bío ɔ́a wé è ɔ́ua lè mítén ó o zéénia yara làa ba (6).

Bío ɔ́a tùakaa bío làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muini taa, o Yeesu dínló, le Dónbeení Hácírí bè-hǎnii na le wee na, lè ɔ́a nǐ-hía vèeró bío (7-15).

O Poole vūahú vaa véení, ó o bía ho Zeruzalɛmu kèrètíewa nǐ-khenia séeníló bío, b́n món, ó o tɛénia ɔ́a yi (16).

Le tɛení

¹⁻²Inén Poole na le Dónbeení lè mí síi bío á léra à ï wé o Yeesu *Křista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Inén lè wán za Sositeena á wee tɛení minén kèrètíewa kuure na wi ho Korɛnte lóhó yi, minén na le Dónbeení ceéra à mi bío sí le yi mi pááníló là a Yeesu Křista bío yi. Le hueekaa minén làa

bɪa ɓuɛnɓuɛn na wee ve wa Nuhuɔo Yeesu Krista mu yɛni hã lua ɓuɛnɓuɛn yi, à mi wé ɓua miten làa ɓio le Dónbeenĩ sɪi vá yi. O Krista mu lé wa ɓuɛnɓuɛn Nuhuɔo. ³ Le wàn Maá Dónbeenĩ, là a Nuhuɔo Yeesu Krista à wé mu sãamu làa mia à na ho héerà mia.

O Poole wee dé le Dónbeenĩ bārākà

⁴ I wee dé le Dónbeenĩ bārākà féεε mi ɓio yi, lé ɓio le wó mu sãamu làa mia mi páaníló là a *Krista Yeesu ɓio yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páaníló là a Nuhuɔo á nɔn mi yúráa le Dónbeenĩ bè-hãnia lè mí sɪíwà ɓuɛnɓuɛn, sãnkú le Dónbeenĩ bíonĩ bueró lè le Dónbeenĩ ɓio zúrúlo, ⁶ lé ɓio ó o Krista bɪn-tente na zéenia nɔn mia á mi tà ɓio làa sòobéε. ⁷ Lé bɪn te ɓio le Dónbeenĩ bè-hãnií ɓúí á yí fooraráa mia, minén na wee lòní ho pãahú na wa khíi mi wa Nuhuɔo Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeenĩ lé dɪo á à sɪ mia á à dɪní fúaa mu véenii, à wékhe ɓio yí mĩ léé mia wa Nuhuɔo Yeesu Krista ɓuen nònzò. ⁹ Lerén mí bæεε von mia à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Nuhuɔo. Hen ká le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé ɓio na, à le wé mu.

Ba kèrètɛwa jɪ-cúa yi maa fè mɪn

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hɪnni, ì wee yanka mia wa Nuhuɔo Yeesu *Krista yɛni yi, le mi wé le jii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi pãahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn hɪnni, ì wee bío kà sɪí lé ɓio ɓa nùpua ɓúí na wi o Kulowee cón á ɓueé bía nɔn mɪi le hã fio wi mi pãahú. ¹² ɓio nɔn á ì bíaráa bɪn lé ɓio mi ɓuɛnɓuɛn jɪ-cúa wi mɪn júná yi. O ɓúí le mínén bò a Poole yi, ká a ɓúí ɓèn le mínén bò a Apoloosi tàá o Piere yi. O ɓúí wón

6èn le mínén bò a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yĩa húrun ho *kùrùwá wán mi bïo yi le? Lé o Poole yèni á 6a bátízéraráa mia le? ¹⁴ I yáá wee dé le Dónbeenĩ b́arákà, lé bïo ká mu yínɔ́n o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi nĩ-kéní 6úi á ínén yí bátízera. ¹⁵ O o 6úi tĩn wáa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè í yèni. ¹⁶ Mu bon, í lá le ì nɔ́nsã. I mún bátízera o Sitefanaasi lè mí zĩ nùpua. Bán níi ló, á ï wáa ka le í yí bĩnía yí bátízera a 6úi mi cón. ¹⁷ O Krista yáá yí tonkaa mi le í bátízé nùpua. Bùéé. O tonkaa mi, bèra a na à ï bue le bín-tente à na 6a yi. O le í bue le ká í yí wé mu lè mu bè-zũrĩminĩ bióní. Ká í wó mu làa bũn, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á báhée máa keńí.

Le Dónbeenĩ pánkà lè le bè-zũrĩminĩ bïo

¹⁸ Mu bon. Bĩa lá mu húmú wõhũ cón, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bïo zéeníló lé mu bónbúmu. Εε ká warén na lá ho káníló wõhũ cón, á mu wee zéení le Dónbeenĩ pánkà. ¹⁹ Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi:

«Mu bè-zũrĩminĩ 6ànsowà bè-zũrĩminĩ á ï khíi 6úe jũhũ.

Bĩa le mí zũ mu bïo bïo na 6a zũ á ï khíi pĩ bïo.»*

²⁰ Ká mu wó kà síi, á lée webio á mu bè-zũrĩminĩ 6ànsowà, làa bĩa zũ hã làndáwá, lè ho ñmíj́á na ká bín-zũrĩlowà wáa dà a bío? Le Dónbeenĩ zéenía mu le ho ñmíj́á bè-zũrĩminĩ lée bónbúmu. ²¹ Ho ñmíj́á nùpua lè mí bè-zũrĩminĩ hácírí á yí dàrna yí zũna le Dónbeenĩ le bè-zũrĩminĩ wára na á le wee wé yi. Lé bũn nɔ́n á warén bióní na wa zéenía

* **1:19** Mi loń Ezayii vūahũ 29.14

na ka lòn bǎnbúmu bǎo, á le Dónbeenǎ dǎn wán á kǎníanáa bǎa tà le yi. ²² Ba *zúifùwa wi à 6a mi mu yéréké bǎowa na wee zéení le Dónbeenǎ pánká. A bǎa yínǎnǎ 6a zúifùwa bán 6èn lé mu bè-zǔrǎminǎ á 6a wee cà. ²³ Εε ká warén bán lé o Krista na 6a búaa ho kùrùwá wán bǎo á wa wee bue. Bǎn lé bǎo wee bóonǎ 6a zúifùwa yi, á bǎa 6èn yínǎnǎ 6a zúifùwa cǎn, á mu lé mu bǎnbúmu. ²⁴ Εε ká bán na le Dónbeenǎ hueekaa cǎn, à 6a wé zúifùwa tàá 6a yí wé zúifùwa, bán zǔ le o Krista wee zéení le Dónbeenǎ pánká lè le bè-zǔrǎminǎ. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeenǎ bǎo na 6a nùpua le mu lé mu bǎnbúmu, bǎn dà 6arén bè-zǔrǎminǎ wán. A bǎo 6a nùpua le mu lé mu yídàmu le Dónbeenǎ cǎn, bǎn dà 6a nùpua pánká wán.

²⁶ Wán zàwa lè wán hínni, mi loń mu sese. Minén na le Dónbeenǎ hueekaa á mi wó le kure, ká wa lá mu lè 6a nùpua dǎnǎ yi, á 6a bè-zǔrǎminǎ 6ànsowà, lè ho pánká 6ànsowà, lè hǎ zǎnúná nùpua na bǎo se, á yí boo mi tǎahǔ. ²⁷ Εε ká le Dónbeenǎ màhǎ dǎn bǎo ho dǎmǎnása le mu lé mu bǎnbúmu wán, á zéeníanáa le mu bè-zǔrǎminǎ 6ànsowà bǎo nǔhǔ mía. Le dǎn bǎo ho dǎmǎnása le mu lé mu yídàmu wán, á zéeníanáa le bǎa pánkává wi bǎo nǔhǔ mía. ²⁸ Le hueekaa bǎa ho dǎmǎnása wee loń dà wán, bǎa lé 6a nǎ-kǎamáawa na bǎo nǔhǔ mía, bèra a na à bǎo 6a le mu bǎo nǔhǔ wi, à bǎn wé mu bè-kǎamáa. ²⁹ Lé bǎn nǎn á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeenǎ yahó. ³⁰ Le Dónbeenǎ wó á wa páanía là a Yeosu Krista. Lé bǎn nǎn á wa yúráa mu bè-zǔrǎminǎ binbirǎ na ló le cǎn. Mu lé o Krista mu á wa dǎn wán á wóráa 6a nùpua

na térɛnna le Dónbeenĩ yahó. Lé orén wó á wa bïo sã le Dónbeenĩ yi. Lé orén kãnía wɛn. ³¹ Lé bũn bïo yi á le Dónbeenĩ bïonĩ vũahũ á mu túara yi kà síi: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bïo ó o Núhũso wó bïo yi.»†

2

Bïo ó o Poole buera ho Korɛnte yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bïo á ìnén ì beere buara mi cón á buéé zéénia le Dónbeenĩ bïo na sà yi làa mia, á ì yí bía làa mia làa bïonĩ na kokókaa. Mu mún yínɔ́n ho ðímíjǎ bè-zũrĩminĩ bïonĩ á ì bíarǎa làa mia. ² Ho pǎahũ na á ì wi làa mia, á bïo á ì lá wi á ì zééní làa mia yínɔ́n bè-veere búii ká mu yínɔ́n o Yeesu *Krista bïo, o Yeesu na ba búaa ho *kùrùwá wán. ³ Ho pǎahũ na ì buara mi cón ká ì pánkǎ mia, á le zǎníi wi yi. ⁴ Ì bïonĩ làa bïo á ì kǎráanna lè ba nùpua á wi mí dòn lè ho ðímíjǎsa ðen-sĩa bïonĩ na ba wee bío à búerǎa ba nùpua júnǎ. Ká mu lé le Dónbeenĩ Hácírí pánkǎ á zéénia mu làa mia le bïo á ì bía á bon. ⁵ Lé bũn nɔ́n á mi síidéró le Dónbeenĩ yi á yí fǎrá ba nùpua bè-zũrĩminĩ wán, ká ho fǎrá le Dónbeenĩ pánkǎ wán.

Le Dónbeenĩ bè-zũrĩminĩ

⁶ Wa wee zééní mu bè-zũrĩminĩ lè ba kèrètíewa búenbúen na síidéró fǎrá tina o Yeesu *Krista yi, bũn bon. Εε ká mu bè-zũrĩminĩ mu màhá yínɔ́n ho ðímíjǎ bè-zũrĩminĩ. Mu bè-zũrĩminĩ mu mún yínɔ́n ho ðímíjǎ nĩ-beera bè-zũrĩminĩ. Bán khíi hí ì vé. ⁷ Bïo á warén wee zééní lè ba nùpua lé le Dónbeenĩ bè-zũrĩminĩ na bïo sã ho ðímíjǎsa yi.

† 1:31 Mí loń Zeremii vũahũ 9.23

Mu bè-zūrmini mu bïo fèra wi le Dónbeenĩ sïi yi hàrì ká ho ðímíjǎ ðìñ yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zūrmini mu á ho ðímíjǎ ñi-beera yí zū. Ká 6a lá zūna mu, se 6a yí búaa o Núhúso na lé o cùkúso ho *kùrùwá wán. ⁹ Bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahť yi:

«Mu bïo na ó o nùpue ðìñ yí mǎn, á ðìñ yí jǎ,

bïo na ó o nùpue yàá ðìñ yí leékaa hùúu,

lé bñn le Dónbeenĩ wíokaa á bàrá ká làa bïa wa le.»*

¹⁰ Bñn bïo so á le Dónbeenĩ zéenia lè warén lè mí Hácírì. Mu bon. Le Dónbeenĩ Hácírì wee mi mu bïo búenbúen sese á zūñ, hàrì le Dónbeenĩ mí bæere bïo na kñina zoo sà yi. ¹¹ O nùpue hácírì mí ðòn lé ðïo zū hã yilera na wi o yi. Lé làa bñn sïi á le Dónbeenĩ Hácírì mí ðòn lé ðïo 6èn mún zū le Dónbeenĩ yilera na wi le yi. ¹² Le hácírì na warén yú á yínǎn ho ðímíjǎ na ká hácírì, ká ðïo wa yú lé le Dónbeenĩ Hácírì. Le Dónbeenĩ dó mí Hácírì mu wɛn, à wa ðàñ zūñnáa mu sãamu na le wó làa wɛn. ¹³ Warén yí máa bío mu sãamu mu bïo yi lè ho ðímíjǎ bè-zūrmini kàránló na wa yú. Bùéé. Wa wee bío mu sãamu mu bïo yi lè le Dónbeenĩ Hácírì bíoní na le wee zéeni làa wɛn. Lé ká sïi á wa wee zéenínáa le Dónbeenĩ bïo yara lè le Dónbeenĩ Hácírì mu bíoní. ¹⁴ O nùpue na bò mí kùrú hácírì mǎn, wón nùpue so yí ðà máa tà bïo wee lé le Dónbeenĩ Hácírì cǎn. Mu ka lòn bñnbúmu 6ànso cǎn. O yí ðà máa zūñ mu kúará. Lé bïo le Dónbeenĩ Hácírì mí ðòn lé ðïo wee na ò o nùpue ðàñ cikon mu bïo. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeenĩ Hácírì wi

* **2:9** Mi loñ Ezayii vūahť 64.3

yi, wón wee dàń cikon mu bïo búenbúen, ká nì-veere yí dà máa cikon bïo wi orén yi. ¹⁶ Làa bïo mu túararàa le Dónbeenì bionì vūahù yi kà:

«Lée wée dà à zūnì o Nùhùso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yi?»†

Ξε ká warén na le Dónbeenì Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée dà-kéní.

3

Wa lé le Dónbeenì ton-sáwá

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu bon. Mi ka lòn ðímíjása na le Dónbeenì Hácírí mía yi. Lé bún nɔn á ï yí dàrna yí bía làa mia lè ba nùpua na sïdéro fàrá tina bïo síi, á ï bía làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzàwa mi sïdéro ðání yi. ² Lé bún te bïo hã bionì na á ï bía nɔn mia ka lòn yoomu. Hã yí ka lòn ðínló na lí. Mu bon, ï lá bía làa mia lè hã bionì na ka lòn ðínló na lí á mi máa dàń máa zūnì hã kúará. Hári hã laà na ká wán, á mi pá yí dà máa zūnì hã kúará, ³ lé bïo á mi pá buan miten lè ho ðímíjása bïo síi. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè hã fio na wi mi pãahù á so yí máa zéení le mi buan miten lè ba bïo síi, á wára búenbúen so yínɔn ba wára le? ⁴ Bïo ó o búii le mínén bò a Poole yi, ò o búii le o Apoloosi lé yia á mínén bò yi. A bún ba ðímíjása wára lè mi wára yínɔn dà-kéní le? ⁵ Le ï yàà tùa mia. O Apoloosi lée wée? A ínén Poole lée wée? Wa so yínɔn le Dónbeenì ton-sáwá na mi bò níní yi á tàráa le bïo le? Warén lè wa nì-kéní kéní wee sá ho tonló na ó o Nùhùso nɔn wen le wa sá. ⁶ Inén lé yia dù, ó o Apoloosi hñn. Ká le Dónbeenì lé ðïo wee ðéé mu. ⁷ Bún wee zéení le yia dù làa yia hñn

† 2:16 Mi loń Ezayii vūahù 40.13

á yínɔ́ dèɛ. Le Dónbeenĩ mí dòn lé dño wee wé à mu dǎ. ⁸ Yia dù làa yia hñn búenbúen lée dà-kéní. Le Dónbeenĩ khíi sàání 6a nĩ-kéní kéní yi á à héha lè ho tonló na 6a sá. ⁹ Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeenĩ yi. Minén lé le Dónbeenĩ mǎhú na le wee vǎ. Mi mún lé le Dónbeenĩ zii na le wee so.

¹⁰ Inén le Dónbeenĩ nɔn mí pànká yi, á ĩ ka lòn zĩ-so tente na wǎ le zii á bàrá jùhú. Hǎ làa na kà wán á nĩ-vio lé bǎa wee so le zii jùhú na á ĩ bàrá wán. Ɛɛ ká 6a lè mí nĩ-kéní kéní màhá ko 6a yí hácírí bǐo 6a à soráa wán. ¹¹ Le zii jùhú dén wǎa bàrá vó, mu lé o Yeesu Krista. A nùpue na kũn dà a bàrá zii jùhú veere wón mía. ¹² Ba 6úi wee so le zii jùhú mu wán lè ho sǎnú, tàá tǔnɔn. Ba 6úi lé hǎ huua na yàwá here á 6a wee soráa. Ba 6úi yàá bèn lée búɛɛní, tàá jáakǎa, tàá kǎaní á 6a wee soráa. ¹³ Ká bǐo á 6a lè mí nĩ-kéní kéní tonló sáráa, bũn á à wé le cítii fi nònzòh á mu ù zũn yi wéréwéré. Mu zòh ká ho dǎhú lé hia á à khén wa nĩ-kéní kéní tonni kúará. ¹⁴ Ká yia son lè mu bǐo na dà ho dǎhú, á wón á à yí mu cũnú. ¹⁵ Ká yia bǐo na ó o sonnáa bèn cǎ, á wón á à khe búenbúen. Bànsò á à kǎní, ká a màhá à keń lòn nùpue na kǎa ho dǎhú yi khíi ló á bò yi kǎníanáa. ¹⁶ Mi so yí zũ ká minén lé le Dónbeenĩ zii, á le Dónbeenĩ Hácírí wi mia le? ¹⁷ Awa, ká a 6úi yáara minén na lé le Dónbeenĩ zii, á le Dónbeenĩ á à siiní wón 6ànsò jùhú, lé bǐo le Dónbeenĩ zii bǐo sǎ lerén mí dòn yi.

¹⁸ Héyii! O 6úi yí khà mítén. Hen ká a 6úi wi mi tǎhú á wee leéka le mí lée bè-zũrminĩ 6ànsò làa bǐo ho ðímíjǎ nùpua wee leékaráa mu, à 6ànsò wé lòn bǔnbú, lé bũn ñ na ká à wé mu bè-zũrminĩ 6ànsò binbirí. ¹⁹ Lé bǐo á ho ðímíjǎ

na kà bè-zūríní á lé mu b́nbumu le Dónbeení ćn. Mu túara le Dónbeení b́oní v́ahú yi kà síi: «Le Dónbeení wee v́i mu bè-zūríní b́ansowà lè 6a hénní na wi 6a yi.»* ²⁰ Mu mún pá b́nía túara ho v́ahú mu yi: «O Núhúso zū le mu bè-zūríní b́ansowà yilera lée ḱamáa.»† ²¹ B́n b́io yi, ò o b́úí ẃa yí yòní mítén 6a nùpua b́io yi. B́n j́uhú ḿa. Lé b́io á mu b́io b́úenb́úen b́io śa mia. ²² Inén Poole là a Apoloosi là a Piere b́úenb́úen b́io śa mia. Hàrí ho d́ímíj́a lè le mukāń lè mu húmú á b́io pá śa mia. B́io wee wé ho zuia làa b́io ýró ò wé b́úenb́úen b́io śa mia. ²³ A minén bán b́io śa a *Krista yi, ó o Krista b́io 6èn śa le Dónbeení yi.

4

O Krista tonkarowà tonló

¹ Mi ko mi zún le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeení kàràfáa mu b́io na sà yi le wa zéení lè 6a nùpua. ² B́io 6a wee cà a ton-sá ćn lé ò o bè b́io 6a le o wé yi lè mí dà-kéní kéní. ³ Hàrí mu wé minén, tàá 6a nń-vio à cítí mi í tonló na 6a dó mǐ d́ání yi, se b́n b́úenb́úen lée coon. Inén í b́ere yàá yí ḿa cítí íten. ⁴ I ĺa íten yi b́n bon, è ká b́n màhá yí ḿa zéení le í téréna. O Núhúso lé ýa á à cítí mi. ⁵ Lé b́n b́io yi, à mi yí cítí nùpue ká mu ṕahú á yí d́n. Mi pa a Núhúso buenló. Ká a ḱhíi b́ueé d́n, á b́io 6a nùpua wee sà mítén le t́bírí yi wé b́úenb́úen ó o b́ueé dé mu khoomu wán, á b́io 6a wee leéka mí yiwa ó o b́ueé benka. Hón ṕahú so yi, ká ýa ko làa fób́a, á le Dónbeení ì dé b́anso fób́a.

* **3:19** Mi loń Zoobu v́ahú 5.13 † **3:20** Mi loń Lení v́ahú (Psaumes) 94.11

⁶ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, bɔ á ĩ bía khĩna wán bũn á ĩ bía bò ĩnén là a Apoloosi wán, bèra a na à mu séení mia à mi zũnnáa le bionĩ na ká kúará: «Mi yí dà bɔ túara wán.» Minén t̄lahũ ó o búí yí yòoní mĩten bɔ ó o bò a búí yi á pãnáa o búí bɔ.

⁷ O búí yí bío le mí po b̄ia ká. Bɔ wi mi c̄sn lé le Dónbeenĩ n̄n mu mia. Ká mu ka ká, á lée webio n̄n á mi wee yòonínáa mĩten ka lè mu lée bɔ na á mi yú mĩten? ⁸ Minén bán w̄aa yú bɔ mi màkóo wi yi búenb̄uen lon? Bɔ búí yí fòora mia sá? Mi w̄aa wee dí le béenĩ ká warén níi ló lon? I yàá b̄en wee fan le mu wé làa bũn à warén mún páaní dí le béenĩ mu làa mia. ⁹ Mu bon. I wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeenĩ wó á wa ka lè wa dú ɓa n̄pua na ká m̄n. Wa ka lòn kàsósa na ɓa ko ɓa búe ɓa n̄pua yahó lè ho wáayi tonkarowà yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn b̄n̄b̄uwá ho ðim̄ínása c̄sn wa páaníló là a Krista bɔ yi. Ká minén bán wee leéka le mi lé mu bè-zũr̄minĩ ɓansowà mi páaníló làa wo bɔ yi lon? Warén ka lòn yídàwa, ká minén bán wee leéka le mi p̄ankáwá wi lon? Warén ɓa n̄pua wee loĩ dà wán, ká minén bán ɓa wee dé ho cùkú yi lon?

¹¹ Hàrì lòn zuia, ká warén le h̄ini lè le ju-h̄aní wee búe. Hã s̄i-z̄inia wee fòo w̄en. Ba wee h̄ee ha w̄en. Wa lòn-kéní mía. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yírãa wa jii ðĩnló. Hen ká ȳia là w̄en, à wa dúɓua

---

* **4:9** Mu p̄aahũ ká hã h̄ia t̄aró wi, ká k̄h̄usa na ló le mí h̄in-t̄awá vaá ð̄ar̄na b̄ia ɓa funnáa, à ɓa s̄e ɓa níi bɔ búenb̄uen à b̄iní varáa m̄n k̄sh̄. Hàrì ɓa z̄úkúsa na ɓa w̄ikkaa á ɓa mún wee wé ɓua varáa lè mí ȳen-v̄eení. Ká ɓa vaá ð̄n à ɓa z̄ãamáa lé lée ð̄n, à ɓa wé ɓuee kh̄ĩ yahó làa bɔ ɓa sò. Ká mu búenb̄uen kh̄ĩna vó, à ɓa màhá búe b̄ia ɓa w̄ikkaa ɓuan ɓa z̄ãamáa yahó.

6̀anso yi. Hen ká 6a wee beé wa lò, à wa hĩ wa sía. ¹³ Hen ká 6a wee yáa wa yèni, à wa bío mu sãamu bíoní làa ba. Ho ðímínása yèn-dání yi, á hàrí lòn zuia á warén ka lòn zàn-bíò na 6a wee cã léé kúia. 'Ba wee càtí wɛn lòn yíráa.

¹⁴ Bíò á ï túara kà á yínɔ́n bíò na á ï túara à dérãa n̄yio mia. Bùèé. I wi à ï zééní mia le ï zàwa na á ï wa làa sòobéé bíò síi. ¹⁵ Mu bon. Hàrí ká bíã wee pa mi bíò o Krísta wòhũ wán á ka cèrèé, se mìn maá o Krísta mu bíò dání yi lé ínén ï dòn. Lé bíò á ínén lé yíá á buera a Yeesu Krísta bín-tente n̄n mia, á mi tà le yi. ¹⁶ Awa, á ï 6̀èntín wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bíò á ínén wee wé yi. ¹⁷ Lé búñ bíò yi á ï ï tonka a Timotee na lé ï za na á ï wa làa sòobéé, wón na bò a Nùhũso wòhũ lè mí sòobéé. I ï tonka a ò o 6uee wíoka leéka mia làa bíò á ínén ï bɛɛre 6uannáa ïten o Yeesu Krísta wòhũ wán. Lé búñ á ï mún wee kàrán lè 6a kèrètíewa kuio hã lùá 6úen6úen na á ï wee va dã yi.

¹⁸ Ba 6úí mi t̄iahũ wãã 6úakáa wee bíò le ï máa b̄íní máa kãa lè mi c̄s̄n, á 6a wee 6úaaní m̄íten. ¹⁹ Eɛ ká a Nùhũso tà mu, á hen làa c̄ínú ká ï b̄íní 6ueé 6úɛkí mia. Hón p̄ãahũ so yi ká mu máa wé 6a nùpua mu khòn-bíoní na 6a bíá á ï ná á mu ù kãna yi mí dòn, ká bíò 6a dà wee wé á ï mún n̄ mi. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeení b̄éení bíò yí kãnaa bíoní mí dòn yi, 6ùèé. Ba nùpua ko 6a mi le Dónbeení pànká wa wárá yi. ²¹ Mi wi à ï 6ua búñini 6uennáa mi wán léé, tàá ï wayí ïten à 6uennáa, à mi z̄ũn ká ï wa mia?

5

Mu koomu na wó 6a kèrètíewa kuure yi

¹I ɲá à ɓa le mu koomu na á ɓia yí zū le Dónbeenĩ yàá yí máa wé, á ɓa ɓúí wee wé minén t̄iaħú. Ba le o ɓúí á wee fé mín nu fèε. ²A ɓún pá yí máa vá mia, à mi pá wee ɓàaaní m̄iten lon? Yia wee wé ɓún ɓio so á ko ò o ɲa lén mi t̄iaħú. ³Inén wón hàrí ɓio á ï mia mi t̄iaħú mi cúee, ká ï hácirí dén wi làa mia. I ka le ï wi mi t̄iaħú á f̄ânáa le cítíi ɓànso ɓio yi ⁴wa Nùhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa mín wán, á mi zūn le ï wi làa mia lè ï hácirí, á wa Nùhúso Yeesu p̄anká mún wi làa mia. ⁵Mu zoñ, à mi lén ɓànso mi t̄iaħú ò o *Satāni yáa o s̄anía. Ká mu wó kà, á le Dónbeenĩ á à k̄ání a m̄anákā wa Nùhúso ɓuenló p̄aahú. ⁶Miten ɓàaaníló ɲúhú mia. Mi so yí zū ká le ɲa-fini ɓa dó mu d̄umu yi c̄inú khan à mu ɓúenɓúen lé le? ⁷A mi cén ceé miten. ɓún bè-kohó so síi na ka lòn ɲa-fini á mi ɓúe ɲúhú mi t̄iaħú. Ká mi wó ɓún, á mi ì wé ɓa n̄upua na wee ce, á à k̄éñ lòn d̄un-khanii na á ɲa-fini mia yi. Mi yàá lé ɓa n̄upua na wee ce wó, lé ɓio á ho *Paaki muini *Pioza á ɓa ɓó wa ɓio yi, wón Pioza so lé o *Krista mí b̄εεre. ⁸Lé ɓún n̄on á mi w̄aa yí le wa dí ho Paaki s̄ánú lè mu ɓio na yí se lè mu s̄uns̄umámu na ka lòn ɲa-fini. Ká mi wa dí ho lè mu cemu lè ho t̄úíá poni na ka lòn búurú na á ɲa-fini mia yi.

⁹I m̄óndén v̄ūahú na á ï túara n̄on mia á ï ɓia le mi wé yí va d̄ā ɓia wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà. ¹⁰I yí ɓia le mi wé yí va d̄ā ɓia yí zū le Dónbeenĩ na wee dé m̄iten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, á s̄ia wee vá mí ninzàwa ɓio yi, á wee ɲuaa, á wee há há w̄onna. Mu lá lé làa ɓún, se mi lá à lé ho d̄ímíɲá yi. ¹¹εε ká ɓio á ï wi à ï ɓio, lé ɓia màhá le mí lé ɓa k̄èrèt̄iεwa, à ɓa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, á s̄ia wee

vá mí ninzàwa bïo yi, á wee hã hã wònna, á wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká 6a a ñu khée, á lé 6a kònlowà, bán sîi lé bïa á ï le mi wé yí va dã. Mi yáa yí ko à mi wé páaní dí làa ba. ¹²⁻¹³ Ho ðímíjása na yí zū le Dónbeenĩ á bïo yí ciran mi. Le Dónbeenĩ lé ðïo khii cítí bán. Èé ká minén 6èn ko mi wé fi mi kuure nùpua cítí. Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «Mi ña a ñi-sūmúí lén mi ðahũ.»*

6

Ba kèrètíewa na wee ve min le cítí yi

¹ Bïo lon lon ká minén ó o búí lè mín za kèrètíe á hã bíoní wi páahũ ò o máa va le Dónbeenĩ nùpua cón à bán fáa hã, ká a va bïa yí zū le Dónbeenĩ cón le bán wé mu lée webio? ² Mi so yí zū ká bïa bïo sã le Dónbeenĩ yi lé bán khii cítí ho ðímíjása le? Ká lé minén khii cítí ho ðímíjása á se mi mún dà á cítí bïo ñúhũ mía. ³ Mi so yí zū ká lé warén á khii cítí ho wáayi tonkarowà le? Ká mu wó ká se ho ðímíjása bïo á wa mún dà a cítí. ⁴ Lée webio nòn ká hã bíoní wi mi páahũ à mi lén va bïa 6a kèrètíewa kuure bïo ñúhũ mía cón na lé ho ðímíjása à bán cítí mia? ⁵ Hã ñiyio so yí máa dí mia le? Bè-zūmínĩ 6ànsò so mía mi ðahũ na dà à fεε hã bíoní na wi bïa lé 6a zàwa páahũ le? ⁶ Awa, bïo á mi wé lén va bïa yínòn 6a kèrètíewa cón à bán fáa mi tūiáwà so lée bïo na ko làa wéró le?

⁷ Bïo mi wee 6ua mìn varáa le cítí yi bñn yáa wee zéení le mi bïo yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà à 6a tè mi wán le? ⁸ Minén lé bïa yáa wee

* **5:12-13** Mi loĩ Lándá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 17.7

wé khe lè mìn zàwa lè mìn hìnni, á wee tè 6a wán. ⁹ Mi so yí zū kénkén le bĩa wee wé mu bè-kora á níní máa kɛní le Dónbeenĩ béɛní yi le? A mi cén yí khà miten. Lé 6a nùpua na wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi, làa bĩa wee há há wǎnna, 6a bá-féwá lè 6a há-féwá, 6a báawa mín yi na wee da làa mín, ¹⁰ 6a kǎnlowà, làa bĩa sĩa wee vá mí ninzàwa bĩo yi, làa bĩa wee ju khée, làa bĩa wee yáa mí ninzàwa yènnáa, lè 6a nĩ-wànná, bán búenbúen níní máa kɛní le Dónbeenĩ béɛní yi. ¹¹ Bĩo á ì tò yi kà búenbúen lé bún 6a búí fù wee wé mí t̄iahũ. ƐƐ ká le Dónbeenĩ wǎa ceéra mia. Mi bĩo sã le yi. Mi wó 6a nùpua na térénna le Dónbeenĩ yahó. Bún búenbúen wó wa Nùhũso Yeesu *Krista pánká lè le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi.

Mi wé 6ua miten sese

¹² Ba búí wi mi t̄iahũ wee bío le mu bío búenbúen wéro níi non mí yi, á bún wǎa bon. ƐƐ ká mu bío búí wéró màhá yí máa na à mi va làa yahó. Inén dà a bío le mu bío búenbúen wéró níi non mi. ƐƐ ká ì màhá máa día á mu bío mu búí máa yí pánká ì wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho d̄inló wó ho píohó bío yi, á ho píohó bèn wó ho d̄inló bío yi. ƐƐ ká ho píohó loo, ho d̄inló loo á le Dónbeenĩ khíi búe jũhũ. Mi cén yí hácírí, wa sǎnia yí wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà bío yi. Há bío sã a Nùhũso yi, ó o Nùhũso wee pa há bío. ¹⁴ Bĩo á le Dónbeenĩ vèeníanáa o Nùhũso lé bún 6àn síi ó o mún khíi vèenínáa wɛn lè mí pánká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi sǎnia lé o *Krista sǎnia bío búí le? O Krista sǎnia bío búí so ko à há páaní là a háa na wee yéé míten le? Bùéé dé. ¹⁶ Tàá mi so yí zū ká a báa na páanía là a háa na wee yéé miten á lée dà-kéní làa wo le?

Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «Ba mí nùwā ɲun á à wé sǎnía dà-kéní.»* ¹⁷ Εε lé bǔn ká yia ɓèn páanía là a Nùhũso á wón ɓànsò á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mi khi ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà wéró yi. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé ɓúenɓúen á yí máa ɓóonía sǎnía yí ká mu yínɔí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà. Yia wee dé mítén ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà wéró yi, á wee wé khe lè mí kùrú sǎnía. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zǔ ká mi sǎnía lé le Dónbeenĩ Hácírí zǐi le? Le Dónbeenĩ nɔn mí Hácírí mia à le keí mia. Le Dónbeenĩ yà mia ho yà-nòn heɓúee yi. Mi wǎa yí te miten. A mi cén wǎa dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi lè mi sǎnía.

7

Mu yaamu bïo

¹ Hǎ laà na kà wán, á bïo mi tùakaa làa mi, lé bǔn á ï wǎa à zéení yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Εε ká bïo ho há-fénló lè ho bá-fénló boo há laà na kà wán, á ïnén ɓèn le o báa ko ò o wé páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa. ³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón màkóo wi o yi, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wi o yi. ⁴ O háa sǎnía bïo yí sǎ a yi, lé ɓàn báa á há bïo sǎ yi. O o báa sǎnía bïo mún yí sǎ a yi, lé ɓàn háa á há bïo sǎ yi. ⁵ O báa lè mín háa á yí ko ɓa pí mín. Ká ɓa hía yí máa páaní á mu ko mu wé bïo na ɓa bía tò wán le mí ì khi mín yi á à dǎ pǎahũ ɓúí, ká mí ì dé mí sòobéε ho fioró wéró yi. Ká ho pǎahũ mu khiína, à ɓa bíní wé

* **6:16** Mi loí Bïo ɲúhũ ɓúεenii vūahũ (Genèse) 2.24

páanɪ làa mín. Ká bɪn yí wó á ɲún-sí ɓa hía máa dàń mítɛn máa ɓua yi ɓio ó o *Satáni wee khà lè ɓa nùpua vɪnɪ dání yi. ⁶ ɓio á ï bía nɔn mia ká á yí máa zéení le ï le mi wé mu konloon. Ɛɛ ká mi mahá mún dà wé è wé làa bɪn. ⁷ Inén wón lá wi à ɓa nùpua ɓúenɓúen yí yaka lè ï ɓio síi. Ɛɛ ká le Dónbeenɪ wee na mu ɓio wéró pánká wa nɪ-kénɪ kénɪ yi mín ɲúná yi. O ɓúi á à ya, ká a ɓúi dà á a kɛɛní máa ya.

⁸ ɓio ká lé ɓio á ï ɓèn nɪ bío ò na ɓa mabáawa lè ɓa maháawa yi: Mi wáa lá kará á yí yanka lè inén ɓio, se mu se. ⁹ Ɛɛ ká mi yí dà mu, à mi yaka. O nùpue yan, á súaani ɓio ó o ò kɛɛní á máa ya, ká a ɲòn yí dà mí síi máa hĩ.

¹⁰ ɓia lé ɓa kèrètɛwa na yan mín, bán á ï ï bío ɓio ká á à na yi. Hón ɲi-cúa so yínɔn inén te hã, lé o ɲúhúso te mí ɲi-cúa. O hãa á yí ko ò o pí mín báa díá ká a lén. ¹¹ Ká a hía wà, ò o ɓèn mún yí ɓínɪ vaa ya. Tàá ká a wi ò o ɓínɪ ya, ò o véení hã biónɪ lè mín báa, à ɓa ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o ɲa mín hãa.

¹² Hã ɲi-cúa na á ï ɓèn nɪ fɛɛ ɓio ká wán á à na ɓia ká yi, hón yínɔn o ɲúhúso te hã, lé inén te ï ɲi-cúa. Ká a báa là a hãa yan mín, ó o báa hía wó a kèrètɛ, à ɓàn hãa na yínɔn kèrètɛ á tà le mí ï kɛɛní làa wo, á ɓàn báa yí ko ò o ɲa a. ¹³ Lé làa bɪn síi, ká a hãa là a báa yan mín, ó o hãa hía wó a kèrètɛ, à ɓàn báa na yínɔn kèrètɛ á yí pã a, á ɓàn hãa yí ko ò o lén díá mín báa. ¹⁴ I wee bío ká síi lé ɓio ó o báa na ñin yínɔn o kèrètɛ á ɓio sã le Dónbeenɪ yi ɓàn hãa na lé o kèrètɛ ɓio yi. Mu mún lée dà-kénɪ là a hãa na yínɔn o kèrètɛ. Wón mún ɓio sã le Dónbeenɪ yi ɓàn báa na lé o kèrètɛ ɓio yi. Mu lá yí ka ká, á ɓa

zàwa bïo máa sɪ le Dónbeenɪ yi. Σ é ká 6a bïo sã le yi. ¹⁵ Σ é ká yïa màhã yínɔ́n o kèrètɛ hía wi ò o fáa mu yaamu à yïa lé o kèrètɛ díá le o fáa. Ká mu wó kà, se yïa lé o kèrètɛ wi mítén. Le Dónbeenɪ von mia à mi kɛɛní mín wán làa héerà. ¹⁶ Nún-sɪ, á minén háawa na lé 6a kèrètɛwa á le Dónbeenɪ dà à ðɪn wán á à kánínáa mí bǎrání na yínɔ́n 6a kèrètɛwa. Tàá minén báawa na lé 6a kèrètɛwa á le Dónbeenɪ dà à ðɪn wán á à kánínáa mí hǎnání na yínɔ́n 6a kèrètɛwa.

Mi díá miten làa bïo mi fù karáa

¹⁷ Ká bïo á ïbía nɔn mia kà níí ló, á bïo ó o Núhũso wó á mi nǐ-kéní kéní bïo karáa á le Dónbeenɪ vonnáa mia, lé bún à mi pá díá lè miten. Bún lé bïo á ïwee kàrán lè 6a kèrètɛwa kuio há làa 6úen6úen yi. ¹⁸ O 6úí lá *kúio á le Dónbeenɪ vonnáa wo, à 6ànsò yí sà mu. Tàá yïa le Dónbeenɪ von ò o ðɪn yí kúio à wón mún yí kúii mítén. ¹⁹ Ho *kúiiró lè ho yí kúiiró bïo núhũ mía. Bïo bïo núhũ wi lé à wé bè le Dónbeenɪ bïo na le bò henía yi. ²⁰ Mi nǐ-kéní kéní díá miten làa bïo mi fù karáa á le Dónbeenɪ vonnáa mia. ²¹ Yïa lá lée wobá-nii á le Dónbeenɪ vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bún bïo yi. Σ é ká bïo á 6ànsò á à kɛɪnáa mítén nii khíi nɔn wo yi, ò o wǎa bè bún bàhó yi. ²² O wobá-nii na ó o Núhũso von ó o bïo sã a yi, wón wǎa wi mítén o páaníló là a Núhũso bïo yi. Lé làa bún síi ó o núpue na ó o *Krista von ká a wi mítén wón 6èn lé o Krista wobá-nii. ²³ Le Dónbeenɪ yà mia ho yà-nòn he6úee yi, á mi wǎa yí díá le 6a núpua wé mia lè mí wobáaní. ²⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, bïo mi fù karáa á le Dónbeenɪ vonnáa mia lé bún à mi díá lè miten le Dónbeenɪ yahó.

Bĩa ðĩn yí yan bio

²⁵ Ká bĩa ðĩn yí yan huúu, bán bĩo na à ï bío 6a ðání yí na le o Núhũso bĩo na ó o bò henía bún mía. $\Xi\epsilon$ ká bĩo á ï lé o nùpue na á 6a ðà a dé mí sĩa yí mu sãamu na le Dónbeenĩ wó làa mi bĩo yí, á ï ì zéení 6a. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bĩo yí á bĩo ká lé bĩo á ï wee leéka: Mu se à 6a ðía mítén làa bĩo 6a bĩo karáa. ²⁷ Yĩa bò mu fũaamu à wón wãa yí cà bĩo o ò búe làa bũ. Ká yĩa 6èn ðĩn yí bò mu, à wón wãa ðía. ²⁸ Ká yĩa màhá pá yan, se mu yínɔ́ bè-kohó. O hĩnzoró na 6àn fũaalè wi ká a yan, se mu yínɔ́ bè-kohó. Ká bĩa yanka bán wi le lònbee yí ho ðímíjńá yí. A le ðén lònbee so á ï yí wi à le yí 6arén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, bĩo ká lé bĩo á ï wi à ï bío na mia. Ho pãahũ na ká á yí túee. A wãa lá bĩo ká jii wán, le bĩa yan à wé le 6a yí yan. ³⁰ Le bĩa wee wá à wé le 6a yí máa wá. Le bĩa wee zãmaka à wé le 6a yí máa zãmaka. Le bĩa wee yà mu bĩo à yí dé mí sĩa bĩo 6a yá yí. ³¹ A bĩa ho ðímíjńá bĩo sĩmu zon, à ho ðímíjńá bĩo wé lòn bè-kãamãa cǎn. Lé bĩo á ho ðímíjńá làa bĩo mí mɔn làa ho á máa mía ká ho ò vé.

³² Mí lá wi mitén, á yilera yí máa yáa, se ï wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéε o Núhũso tonló yí. O wee cà ò o wé bĩo sí a Núhũso yí. ³³ Ká a báa na yan, wón 6èn yahó sã ho ðímíjńá bĩo. O wee cà ò o wé bĩo sí mín hãa yí. ³⁴ O wãa wi lè hã sãa ñun. Lé bún mún lé o hãa na yí yan tàà o hĩnzoró na 6àn fũaalè wi. Ba wee dé mí sòobéε o Núhũso tonló yí. Ba wee cà à 6a bĩo búenbúen sí a Núhũso yí. Ká yĩa yan wón yahó sã ho ðímíjńá bĩo. O wee cà ò o wé bĩo sí mín báa yí. ³⁵ I wee bío ká sii lé mi séení bĩo yí, ká ï yí máa kíkã mia. Ká ï màhá wi à

bïo ko lè ho wéró bŭn lé bïo à mi wé, à na miten búenbúen o Nuhúso tonló yi á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búii wee leéka le ká mí yí yan mín fūaalè se mi wó khon làa wo, ká a zū le mí yí dà mí sŭi máa hŭ hùúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bŭn yínɔ́n bè-kohó. A ɓa ya mín. ³⁷ ƐƐ ká a yàronza búii màhǎ lon mu míten le mí máa ya mín fūaalè, á zū le mí dà à hŭ mí sŭi, ká mu ló arén míten yi binbirŭ, ò o búii yí kíkǎa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bïo wi bŭn lé bïo ká: O yàronza na fó mín fūaalè á yan á wó se. ƐƐ ká yŭa le mí máa ya, wón ɓèn bïo sǎ sūaaní.

³⁹ O hǎa là a báa na mu yaamu ɓéera á yí dà máa fáa mín yi ká yínɔ́n o báa húrun. Ká ɓàn báa húrun, se o wi míten, á dà a ya a báa na ó o sŭi vá yi. Ká a báa mu màhǎ ko ò o wé o kèrètŭ. ⁴⁰ ƐƐ ká a màhǎ kará yí yan, se o bïo á à wíoka à wé se. Bŭn lé bïo á ínén wee leéka. A ĩ mún zū le le Dónbeenŭ Hácírí wi làa mi.

8

Le muini taa bïo

¹ Hǎ laà na ká wán, á wa ɓèn n loŭ ho tùaró na sǎ ɓa bùaa na yan lè le muini taa bïo. Mi wee bïo le wa búenbúen lé ɓa bè-zŭnlowà, bŭn bon. Bŭn bïo zŭnlo so lé bïo wee na ò o nùpue ɓàaanínáa míten. ƐƐ ká le waminí dén wee wé à wa siadéro va lè ho yahó. ² Yŭa wee leéka le mí lé o bè-zŭnlo wón ɓànso ðin yí zū mu làa bïo ó o ko ó o zŭnínáa mu. ³ ƐƐ ká yŭa wa le Dónbeenŭ wón le Dónbeenŭ zū le o bïo sǎ mí yi.

⁴ Awa! Ba bùaa na ɓa yan lè le muini hǎ wǎnna wán taa làró ðání yi, á bïo ká lé bïo á ĩ bïo: Wa

ɓúenɓúen zū le mu ɓiowa na ɓa nùpua wee lá lòn dofiina ho ðimíjǎ yi á ɓiò ɓúhú mía. Warén zū le le Dónbeení léé dà-kéní mí dòn. ⁵ Hã pànká-beera na yí máa mi, á ɓa nùpua ɓúi wee ve làa dofiina tàá ɓúnása, á boo. Hàrí ká hǎn pànká-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ⁶ se warén bán zū le le Dónbeení léé dà-kéní mí dòn. Dén lé ðiò lé wa Maá na léra mu ɓiò ɓúenɓúen. Lé lerén mún léra wɛn à wa ɓiò sí le yi. Wa mún zū le o Nùhúso léé ñi-kéní mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yíá nɔn á mu ɓiò ɓúenɓúen wiráa. Lé orén mún nɔn á wa à yíráa le mukání binbirí.

⁷ Warén zū le mu ɓiowa na ɓa nùpua wee lá lòn dofiina ɓiò ɓúhú mía. Ɛɛ ká ɓa kèrètíɛwa ɓúenɓúen màhá ðín yí yú ɓún ɓiò zúnló so. Ba ɓúi na sòobáa dó mí sía hã wǎnna hǎló yi á hàrí lòn zuia ká ɓa wee là le muini taa, à kɛn le ɓa níni pá wi hã wǎnna hǎló yi. A ɓiò ɓa lé ɓa nùpua na pànkáwá mía le Dónbeení ɓiò ðání yi, ká ɓa wee là hã taa mu, à ɓa leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínɔn ðínló lé hía wee wé à wa ɓiò wé sí le Dónbeení yi. Wa dú ho loo, á ɓiò ɓúi máa bè wa ɓiò wán. Wa mún yí dú ho loo, á ɓiò ɓúi máa fá wa ɓiò ɓii. ⁹ Minén bán zū le mi dà ho ðínló ɓúenɓúen wé è dí. Ɛɛ ká mi màhá le mi yiwa. Nún-sí, á yíá pànká tà mía le Dónbeení ɓiò ðání yi á dà a va a ví ɓiò minén wee wé ɓiò yi. ¹⁰ Ká yíá pànká mía le Dónbeení ɓiò ðání yi á mɔn únén na zū mu ɓiò à ũ kará hã wǎnna zii á wee là le muini taa, ó o so mún máa yí hã làró sí-heúee le? ¹¹ Ɔn ká yíá pànká mía le Dónbeení ɓiò ðání yi, wón na ó o Krista húrun ɓiò yi, á hía ví únén ɓiò zúnló ɓiò yi. ¹² Hen ká mi wee wé khe lè mɛn zàwa lè mɛn hínni na pànkáwá mía le Dónbeení ɓiò ðání

yi kà síi, se lé o Krista mí bæere á mi wee wé kheráa.
¹³ Lé búñ nɔn, ká í bè-dínii búí dà à vɪnín wàn za tàá wàn hínló, á í máa bíñí máa là taa húúu, bèra a na à 6a hía yí vɪ ínén bío yi.

9

Bío ó o Poole bia mi tonkaa tonló dání yi

¹ Inén so yínɔ́n nùpue na wi íten le? I so yínɔ́n o Yeesu tonkaro búí le? Inén í bæere á mɔn wa Núhúso Yeesu. Minén so yínɔ́n ho cùnú na ló í tonló na á í sá a Núhúso bío yi le? ² Ba búí dà a pí á máa zúñ le ínén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zú le í lé orén. Lé bío mi páaníló là a Núhúso á wee zéeni le í lé orén tonkaro bío bon.

³ Bío kà lé bío á í wee bío na bíá wee yáa í yèni yi à búeráa 6a núhú. ⁴ Wa so lá yí ko làa bè-dínii tàá bè-nunii bío wa wee sá a *Krista tonló bío yi le? ⁵ Warén lé wa nǐ-kéní kéní so lá yí ko à wa ya a háa na lé o kèrètɛ ò o wé bè làa wɛn wa tonló mu sáró yi, làa bío ó o Núhúso bán zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶ Tàá ínén là a Baanabaasi wa dòn lé wɛn so ko wa wé sá à bè yi yíráa wa jii dínló le? ⁷ Dásí nǐi na á à lén mí nǐi yi á à wéráa mu dásímu wón mía. A nùpue na á à fá le vɪndɛɛ ká a máa wé è dí le bia wón mía. O o nɔn-pa na yí máa ju 6a nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mía.

⁸ Bío á í wee bío kà yínɔ́n 6a nùpua bío na 6a wee wé mí dòn á í mɔn mu yi. Le Dónbeení làndá na ó o *Mɔyizee túara yi á mu pá ka kà. ⁹ Bío kà lé bío túara ho làndá mu yi: «O nàa na 6a wee sáráa ho dínló láró pãahú á 6a yí ko 6a hɛ lè ho dínló

làró.»* Bïo le Dónbeenĩ bía kà síi so wee zéení le lé 6a nàwa bïo here le yi le? ¹⁰ Mu so yínorĩ warén bïo yi á le bíaráa kà síi le? Ká wεεε. Mu lé warén bïo yi á le biónĩ mu túararáa. Yíá 6a lá ó o wee và ko ò o dé mí síi bïo ó o khíi yí bïo yi. Yíá 6a lá ó o wee vŭaa ho dínlò ko ò o dé mí síi bïo o ò yí bïo yi. ¹¹ Le Dónbeenĩ bín-tente na wa zéeníà làa mia á ka lòn bïo na wa dù. Ká mi lá wee na mi níi bïo wεn, se mu lée bïo na so po wεn le? ¹² Ká mi wee na mu 6a 6úi yi, á warén so yí ko làa bŭ yí po bán le? Εε ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi níi bïo wεn. Wa yí wi à bïo 6úi cínú à bŭmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé bŭn bïo yi á wa díaráa á mu bïo 6úen6úen wee kúu wεn. ¹³ Mi so yí zŭ le bía wee sá ho tonlò le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi á bè-dínii wee lé bïo 6a nùpua wee wé lè mu hãmu yi bŭn le? A bía wee fŭaa 6a bùaa le muinĩ yεnii bán mún wee yí bïo sã 6a yi. ¹⁴ Lé làa bŭn síi ó o Núhŭso mún bòráa mu henía le yíá wee bue le Dónbeenĩ bín-tente á jii dínlò wé è lé ho tonlò mu yi.

¹⁵ Bïo á ĩ lá wi làa mia, á bïo ko làa mi, á ĩ yí le mi na hàrí dèε miĩ. A bïo á ĩ wee túa kà síi, mún yí máa zéení le ĩ le mi wé mu na miĩ. Bŭn yi ká ĩ yáá lá húrun se mu sŭaaní. Dén sí-wεε so na wi miĩ á nùpue yí dà máa hè yi. ¹⁶ ĩ yí ko à ĩ khòoní ĩten le Dónbeenĩ bín-tente bueró bïo yi. Mu yáá lée bïo na á ĩ ko à ĩ wé konloon. Ká ĩ le ĩ máa bue le bín-tente mu, à wàn dèε suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ĩnén ĩten dó ĩten ho tonlò mu yi, se ĩ lá le 6a wé sàání miĩ. Εε ká ho lé dèε na á ĩ ko à ĩ sá konloon, á ĩ máa pĩ ho sáró. ¹⁸ Ká ĩ sàánii lé le sí-wεε na ĩ wee yí le bín-tente na á ĩ wee bue làa kãamáa bïo yi ká ĩ yí máa fé bïo ko

* **9:9** Mi loĩ Lándá zéenílò vŭahŭ (Deutéronome) 25.4

làa mi.

¹⁹ Mu bon, ìnén lée nùpue na wi ìten, á yínóní wobá-nii. Εε ká í màhǎ wó ìten lè 6a nùpua búenbúen wobá-nii, bèra a na à ì yírǎa 6a boomuso à 6a tà a Krista bǐo. ²⁰ Hen ká í wi làa bǐa lé 6a *zúífùwa, à ì wé ìten làa zúífù, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bǐo. O Mɔyɪize làndá á ìnén mía yi. Εε ká í wi làa bǐa wi ho yi, à ì 6ua ìten lè 6a bǐo síi, ká í nǎn mía ho làndá mu yi, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bǐo. ²¹ Ká í mún wi làa bǐa yí zǔ dèε o Mɔyɪize làndá bǐo dǎní yi, à ì 6ua ìten lè 6a bǐo síi bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bǐo. Bǔn yí máa zéení le le Dónbeení làndá bǐo yí ciran mi. I wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká í wi làa bǐa pánkǎwǎ mía le Dónbeení bǐo dǎní yi, à ì mún wé lòn nùpue na pánkǎ mía, bèra a na à ì yí bán á 6a tà a Krista bǐo. Lé làa bǔn á ì wee wé à zorǎa 6a nùpua le mí síiwǎ tǎhǔ à yírǎa 6a nǐ-dòndǎa búí à kǎní konloon. ²³ Bǔn búenbúen á ì wee wé bèra a na à le Dónbeení bín-tente à bènben, à ìnén ní mún kɛní mu bè-tentewǎ na le bín-tente mu wee zéení yi.

²⁴ Mi zǔ le bǐa wee lùwí kǎíika mín búenbúen ó o nǐ-kéní na kǎíina bǐa ká lé yǎa 6a wee wé na mu bǐo yi. Minén mún hení mi lò làa bǐa wee lùwí kǎíika mín bǐo síi bèra a na à mi yí mu bǐo. ²⁵ Bǐa wee wé hǎ penkaa jínkaa búenbúen á wee wé mání mí sǎnía lè le lònbee à càráa mu bǐo. Ká mu bǐo mu màhǎ dà wee yǎa. Ká warén bán wee mání wa sǎnía lè le lònbee à càráa mu bǐo na yí dà máa yǎa. ²⁶ Lé bǔn nǎn á ìnén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. I mún yí máa wé lòn nùpue na wee núaa concon. ²⁷ I wee kǎkǎ ìten yi làa sòobéε á wee mání í sǎnía lè le lònbee bèra a na ká í kǎíi buera le

Dónbeenĩ bín-tente vó à le Dónbeenĩ yí pĩ mi díá.

10

Mi díá há wǎnna háló

¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, 1 wi à mi bĩnĩ leéka mi yiwa bĩo yánkaa wó wán pǎahũ na á wàn búaawa bò a *Mɔyiize yi. Le dùndúure yánkaa pon 6a búenbúen yi. A 6a búenbúen mún kǎa ho muhũ yi.* ² Ba búenbúen ka lè 6a yú ho *bátéèmu lè dùndúure lè ho muhũ yi, à 6a là a Mɔyiize wé dà-kéní. ³ Ba búenbúen dú ho ònló dà-kéní na ló le Dónbeenĩ cǎn. ⁴ A 6a búenbúen mún ɲun mu ɲumu dà-kéní na ló le Dónbeenĩ cǎn. Bũn ɲumu so ló ho lɛhó na le Dónbeenĩ nɔn 6a yi. Ho lɛhó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ Eɛ ká 6a boomuso màhá pá bĩo yí wó sɪna le Dónbeenĩ yi, á 6a húrún ho tá henĩ yi.

⁶ Bũn biowa so búenbúen lée bĩo na wee zéení wen, à wa sɪa yí vá mu bĩo na yí se yi, làa bĩo á barén wóráa mu. ⁷ Mi yí dé mi sɪa há wǎnna yi làa bĩo á barén búí wóráa bĩo sɪi. Mu túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi ká sɪi: «Mu nĩpomu lée kará à 6a dú á ɲun, à 6a hĩnɔn wee wé há kàakó-wará.»‡ ⁸ Mi yí wa dé waten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sɪiwà yi làa bĩo barén búí wóráa mu bĩo sɪi, á 6a núpua muaaseé bóni làa muaaseé tɪn á húrunnáa le wizon-kéní.§ ⁹ Mi yí wa khūaa o Krista ɲii yi làa bĩo á barén búí wóráa mu á 6a háwá hàararáa 6a bó. ¹⁰ Mi yí bío le le Dónbeenĩ yí wó yí se làa mia,

* **10:1** Mi loĩ Léró vūahũ (Exode) 13.21-22; 14.22-29 † **10:4** Mi loĩ Léró vūahũ (Exode) 16.4-35; Miló vūahũ (Nombres) 20.8-11

‡ **10:7** Mi loĩ Léró vūahũ (Exode) 32.6 § **10:8** Mi loĩ Miló vūahũ (Nombres) 25.1-9

làa bïo á ɓarén ɓúu wóràa mu, á le Dónbeenĩ wáayi tonkaro ɓueé ɓóràa ɓa.

¹¹ Bũn bïowa so ɓúenɓúen wó, à zéenínáa wɛn. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vŭahũ yi à fèn ɓɪnàa warén na wi ho ðimíjǎ véro ɓ̀nna yi zen wán.

¹² Lé bũn nɔn ká yǎa wee leéka le mí ɓànká wi le Dónbeenĩ bïo yi, à ɓànsɔ pa mítɛn bïo, ò o hǎa yí lé lùwá. ¹³ Ho sũnló na wee yí mia á mún wee yí ɓa nùpua na ká. Le Dónbeenĩ na bía mu bïo à le máa yèrɛmá mí jii, á máa día á ho sũnló máa yí mia máa dà mi ɓànká wán. Ho sũnló ɓàahũ á le Dónbeenĩ á à wé á mi ì zũn le ho ò khíí. Lé bũn ñ na ká mi ì dàñ mi yiwa á à ɓɪ ho bïo yi.

¹⁴ Wàn ɓónlowà na á ĩ wa làa sòobéɛ, bũn bïowa so ɓúenɓúen bïo yi á mi pa mitɛn hǎ wɛ̀nna hǎló yi.

¹⁵ I wee bío ká sǐi làa mia lé bïo á ĩnén cɔn á mi ka lòn nùpua na yǐo tɔn. Minén mi ɓɛɛɛre wǎa loñ bïo á ĩ bía ká mu bon, tàá mu yí bon. ¹⁶ Hen ká wa lá ho ɓaráká déro ɓuunii dɛɛ ɓuan à wa dó le Dónbeenĩ ɓaráká à wa ɓun làa de, à mu so máa ɓáaní wɛn là a Krista cǎní le? A ho búurú na wa wee cɛɛka ká wa wee là ho, à ho so máa ɓáaní wɛn là a Krista sǎnía le? ¹⁷ A bïo ho búurú lé ho dà-kéní, á wa lè wa booró mí cúee, ká wa lé hǎ sǎnía dà-kéní ho búurú mu na wa wee sanká bïo yi.

¹⁸ Mi loñ o *Isirayɛɛle nɪpomu lon, ɓǎa wee là ɓa bùaa na ɓa fŭaana le muinĩ yɛnii na bïo sǎ le Dónbeenĩ yi wán ɓán ɓúenɓúen ɓáanía lè le Dónbeenĩ. ¹⁹ Bũn so wee zéeni le o yǎa na ɓa fǎ ho wǎahũ wán, lè ho wǎahũ mí ɓɛɛɛre á bïo ɓúhũ wi le? Bùéé. ²⁰ I wi à ĩ bío le ɓa bùaa na ɓa yan lè le muinĩ hǎ wɛ̀nna wán lé hǎ ɓànká sũmáa ɓànsowà na á nùpue yí dà máa mi á mu wó nɔn yi, ká mu yí

nɔn Dónbeenĩ yi. A bïo á ìnén màhã yí wi à minén lè hã pànká-sùmáa b̀ansowà mu à páaní bïo búí yi. ²¹ O Núhũso juuníi d̀eé á mi yí dà máa juunáa á máa b́íní máa khíi ju lè hã pànká-sùmáa b̀ansowà juuníi d̀eé. Mi mún yí dà máa dí o Núhũso d̀ínlò á máa b́íní máa vaá dí hã pànká sùmáa b̀ansowà d̀ínlò. ²² Tàá wa wi à wa wé ò o Núhũso s̄i c̄i wɛn wa wára bïo yi le? Wa so wee leéka le wa pànká wi po a Núhũso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi

²³ Ba búí wi mi t̄ahũ á wee bío le mu bïo búenb́úen dà wee wé. Mu bon. Èé ká bïo búenb́úen yínɔ́n bïo na se. Bío búenb́úen dà wee wé, èé ká mu búenb́úen yí máa wé à ba k̀erèt̄iɛwa kuure va lè mí yahó. ²⁴ Mi n̄i-kéní kéní yí ko à mi leéka mi k̀urú bío mí dòn. Mi mún ko à mi leéka bío mi ì wé ká mu ù s̄ení m̄n zàwa na ká. ²⁵ Mu bío búenb́úen na wee ỳéé ho ỳawá yi á mi dà à ỳá á à dí, ká mi yí l̀unkaa mi yilera á d̀ín t̀ua miten yi le mu ló wɛn, ²⁶ lé bío á bío kà lé bío túara: «Ho tá làa bío wi ho yi búenb́úen á bío s̄á a Núhũso yi.»* ²⁷ Hen ká ȳia yínɔ́n o k̀erèt̄iɛ á von mia lè ho d̀ínlò mí z̄i, ká mi tà van, à bío ba à na mia búenb́úen à mi dí, ká mi yí l̀unkaa mi yilera à t̀ua miten yi làa hen na mu ló yi. ²⁸⁻²⁹ Ká a búí màhã b́ía le hã taa na kà lé ba bùaa na ba yan lè le muin̄i taa, à mi yí là hã. Hàrí ká minén yilera yí l̀unkaa mu bío yi, à mi pá yí là hã ȳia b́ía mu nɔn mia bío yi, à l̀unkarãa wón yilera.

Bíó á ìnén wee wé ká ì ponĩ séra, á so lá ko à mu l̀unka a búí yilera le? ³⁰ Ho d̀ínlò na á ì dó le Dónbeenĩ b́arákà à ì dú, á ba à ỳáa ì ỳeni bío yi léé

* **10:26** Mi loń Lení v̄uahũ (Psaumes) 24.1

webio? I so yí dó le Dónbeenĩ b́arákà yí d́uráa ho le?

³¹ Lé b́n nɔn ká mi wé wee dí, ká mi wee ɲu, tàá ká mi wé wee wé b́o lée b́o, à mi wé mu, à d́eráa ho cùkú le Dónbeenĩ yi. ³² B́a wee v́iní ́a *zúifùwa, tàá b́a yínɔ́ zúifùwa, tàá ḿn zàwa lè ḿn h́nni kèrètíewa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³ Lé ká síi á ì wi à ì wéráa. I wi à ì b́o búenb́uen wé sí b́a ká yi. I yí máa cà ì kùrú b́o. B́o á ì wé á ́a cèrèé á à kánínáa lé b́n á ì wee bánb́a yi.

11

¹ B́o á ì wee wé á mi wé bè yi, làa b́o á ìnén wee bèráa b́o ó o Krista wó yi.

B́o mi ko mi ́ua lè miten ho kúeemɪnwánlɔ yi

² I yáá b̀ent́n wee t̀ení mia, mi fob́úa, lé b́o á b́o á ì wó nɔn mia á mi wee leéka b́o f́ee, á wa kèrètíewa káránlɔ na á ì yú á káránna làa mia á mi mún wee bè yi. ³ Eé ká ì màh́ pá wi à mi zún b́o ká yara: O b́a ɲúh́so lé o *Krista, ó o h́a ɲúh́so lé o b́a, ó o Krista ɲúh́so lé le Dónbeenĩ. ⁴ Awa. Ká a b́a búí wee fio, tàá o wee f́e le Dónbeenĩ ɲi-cúa ò o pon mí ɲúh́ yi, se o wee zùán o Krista na lé o ɲúh́ yi. ⁵ Ká a h́a búí b̀en wee fio tàá o wee f́e le Dónbeenĩ ɲi-cúa lè ́a nùpua ò o yí pon mí ɲúh́ yi se o wee zùán o b́a na lé o ɲúh́ yi, se o ka lòn h́a na ɲúh́ leera.* ⁶ Ká a h́a búí yí máa pe mí ɲúh́ yi se o ẃa dà a khè ho. Mu búenb́uen lé dà-kéní. Ká ho ɲúh́ khèró tàá ho leéro á lé h́a n̄iyio o h́a ćn, ò o ẃa wé pe ho yi. ⁷ O b́a yí ko ò o pe mí ɲúh́ yi, lé b́o ó o bonḿn lè le Dónbeenĩ, le Dónbeenĩ cùkú

* **11:5** Mu ṕah́, ká a h́a leera mí ɲúh́ se o dó h́a n̄iyio míten yi.

wee mi a yi. Ɛε ká a háa ko ò o pe mí nùhũ yi, lé bïo ó o báa cùkú wee mi a yi. ⁸ Ho léé tũíá, le Dónbeenĩ yí léra a háa bïo ɓúí á yí wó là a báa. O báa bïo ɓúí lé bïo le léra á wó là a háa. ⁹ O báa yí léra a háa bïo yi. O háa lé yíá léra a báa bïo yi. ¹⁰ Lé bũn nɔn le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà bïo yi, ó o háa na wee fio tàá o wee fεε le Dónbeenĩ ni-cúa á ko ò o pe mí nùhũ yi à zéénínáa ho pánká na o yú bïo. ¹¹ Ɛε ká wa páaníló là a Nùhũso bïo yi, ó o háa yí dà máa kɛń ká a báa níí ló, ó o báa mún yí dà máa kɛń ká a háa níí ló. ¹² Mu bon, o háa ló a báa yi, ó o báa ɓèn wee te o háa yi, ká ɓa mí nùwã n̄un màhá lé le Dónbeenĩ léra ɓa.

¹³ Minén mi ɓεεre wáa loń mu sese. Mu so léé bïo na se ò o háa hén mí nùhũ yi díá ká a wee fio le? ¹⁴ Ba nùpua zũ le ká a báa n̄un-vãní á túeeka, se mu lé hã n̄iyio o wán. ¹⁵ Ɛε ká a háa cɔn á le n̄un-vãní na túeeka so yínɔn cùkú bïo le? O háa n̄un-vãní le Dónbeenĩ nɔn wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o nùhũ yi. ¹⁶ Ká a ɓúí wi ò o pá b̄íní wãaní bïo á ï bía, à ɓànso zũn le lé bũn á warén lè ɓa kèrèt̄ɛwa kuio ɓúenɓúen wee wé.

O Nùhũso d̄ínlɔ d̄ání yi

¹⁷ Bïo á mu lé le zéénii tũíawà á wa wi yi, á bïo ɓúí wi b̄ín á ï yí dà máa khòní mia bïo yi. Mu lé bïo á mi kúeemínwánlɔ yí máa wé à mi va lè ho yahó. Ho yáá wee lén mia lè mi mún. ¹⁸ Bïo á ï ï cí wán lé bïo ká: I n̄á à ɓa le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé c̄úii mín. Mu ka lè mu bon. ¹⁹ Mu bon, ho sankamínlɔ ko ho wé mí t̄íahũ, à b̄ia lé ɓa kèrèt̄ɛwa binbirí bïo dàñ zũrnáa. ²⁰ Lé bũn te bïo ká mi kúaa mín wán, á ɓa yí dà máa bïo le lé o Nùhũso d̄ínlɔ á mi wee dí. ²¹ Mu bon, mi n̄i-kéní

kéní dínlọ na mi wee ɔua ɔuennáa lé hĩa mi wee wé bánbá dí. Bún lé bío wee na à ɔa ɔúi le hĩni ɔúe, ká ɔa ɔúi ɲun sù wee khée. ²² Mi zíní so mía á mi máa wé è dí ká mi ì ɲu yi le? Tàá lé ɔa kèrètɛwa kuure á mi wi mi zùan yi, à dé hã ñyio bĩa khon yi le? Lée webio á mi yáá wáa le í bío na mia? Mi wi à ì pá dé mí fobúa le? ƐƐ ká ɔúeé. I ɔèntín yí dà máa dé mi fobúa mu bío yi.

²³ Awa, ho kàránlọ na ló a Nùhũso cón na á ínén yú á ɔèn yèrémáa nɔn mia lé hĩa kà: Ho tĩnàahũ na ɔa à dé o Nùhũso Yeesu á à na, ó o lá ho búurú, ²⁴ á dó le Dónbeenĩ bárakà ò o cèekaa ho ò o bía: «Hĩa lé í sánia na á ì nɔn mi bío yi. Mi wé wé mu, à leekaráa í bío.» ²⁵ Lé làa bún bío síi, ká ɔa dú wó, ó o ɔèn lá le ɲuuníi dèe na ho *dívén wi yi ò o bía: «Bìo kà lé le páaníi finle na le Dónbeenĩ bò lè í cãni. Pãahũ lée pãahũ ká mi wé wee ɲu mu, à mi wé mu à leekaráa í bío.» ²⁶ Awa, á pãahũ lée pãahũ na mi wé là ho búurú mu, á ɲun mu bío mu, se lé o Nùhũso húmú á mi wee zéeni bío. Mi wé wé mu, fúaa ká a khíi bĩnía ɔuara.

²⁷ Lé bún nɔn ká nùpue lée nùpue wé là a Nùhũso búurú mu, á ɲun o bío mu làa bío mu yí koráa, se ɔanso wó khon, lé bío ó o zùan na a Nùhũso sánia là a cãni yi. ²⁸ Nùpue na wé le mí ì là ho búurú mu, á à ɲu mu bío mu, à ɔanso cén loń mĩten sese à bè yi wéráa mu. ²⁹ Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ɲu mu bío mu ò o yí máa kònbi o Nùhũso sánia, se ɔanso wee síiní mí ɲúhũ. ³⁰ Lé bún te mu á mi tlahũ á ɔa cèrèe lé ɔa vánvárowà, ɔa cèrèe pánkáwá mía, á ɔa ɔúi húrun. ³¹ Ká wa lá wee fèn loń waten sese, se le Dónbeenĩ lá máa wé è cítí wɛn. ³² ƐƐ ká a Nùhũso màhã wee cítí wɛn, à bé

wɛn, bèra a na à wa núná khíi yí páaní yí sí lè ho ðímíjása.

³³ Awa, wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé kúaa mín wán o Nùhũso ðínló bïo yi, à mi yí dí mín núná yi, mi wé pa mín. ³⁴ Ká yia le híni wé dà, à bànso dí mí zii à bè yi buennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeenĩ sïi yí cĩ mia. Bïo ká na mi tùakaa bïo, bún á ï ì día ká ï khíi buara mi cõn, á ï buée zéeni bún yara làa mia.

12

Le Dónbeenĩ Hácírí bè-hãnia

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hã laà na kà wán, á le Dónbeenĩ Hácírí bè-wénii na wa wee mi lé bïo á ï bío ðání yi. Ì wi à mi zúrí mu yara. ² Mi zũ le páahũ na mi ðíñ yí zũ le Dónbeenĩ, ká mi día miten á hã wõnna na yí dà máa bío á yú ho pànká mi wán. ³ Lé bún te mu, á ï wi à ï zéeni mu làa mia à mi zúrí le o nùpue na wee bío lè le Dónbeenĩ Hácírí pànká, wón yí dà máa ðánkání Yeesu. A nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nùhũso ká le Dónbeenĩ Hácírí yí dó mu bànso jii yi.

⁴ Mu bïowa wéró pànká na le Dónbeenĩ Hácírí wee na á síwà boo, ká lé le Hácírí dà-kéní màhã wee na mu. ⁵ O Nùhũso tonló á núná boo, ká lé o Nùhũso ñi-kéní á wa wee sá na yi. ⁶ Mu bè-wénia á núná boo, ká lé le Dónbeenĩ dà-kéní lé ðio wee na mu búenbúen wéró pànká 6a nùpua búenbúen yi.

⁷ Le Dónbeenĩ Hácírí wee zéeni míten wa ñi-kéní kéní yi lè mí bè-wénia à séenináa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeenĩ Hácírí wee wé ò o búí wé bío mu bè-zúrímíni bíoní. O búí wón le Hácírí mu wee wé ò o wé bío mu bío zúríló bíoní. ⁹ O búí

wón le Hácírí mu wee wé à le síidéro na bàn síi mía à keń wo yi, ká a búí wón lé ɓa vánvárowà wɛéro pànká á le Hácírí dà-kéní mu wee na a yi. ¹⁰ Le Dónbeenĩ Hácírí wee na mu yéréké bïowa wéro pànká o búí yi. O búí lé le Dónbeenĩ jì-cúa fɛéro pànká ó o wee yí. Ká a búí wón ɓèn lé le Dónbeenĩ Hácírí lè hã hácin-kora hueeka lénló mín yi bàn pànká á nɔn wo yi. O búí le Dónbeenĩ Hácírí mu wee wé ò o wé bío hã bíoní na a nùpue yí zũ, ká a búí le Hácírí mu ɓèn wee wé ò o wé jí hã bíoní mu à táńí na ɓa nùpua yi. ¹¹ Lé le Dónbeenĩ Hácírí dà-kéní mu á wee wé búń búenbúen. Lé lerén wee na mu bío wéro pànká wa ñi-kéní kéní yi mín júná yi làa bío á le síi vá yi.

O Krista sǎnia

¹² Wa zũ le hã sǎnia lée dà-kéní, ká bío cɛ́kaa mín yi wó hã lé bío á boo. Ɛɛ ká búń màhã yí hò bío mu páania lé hã sǎnia dà-kéní. Wa páaníló là a *Krista bío mún ka kà síi. ¹³ Wa búenbúen zǐira le Hácírí dà-kéní yi á wóráa hã sǎnia dà-kéní. Wa wé *zúifùwa loo, à wa yí wé zúifùwa loo, à wa wé wobá-ńi, tàà nùpua na wi mítén, se lé le Hácírí dà-kéní mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue sǎnia yínɔ́n bío dà-kéní mí dòn á wó làa hã, mu boo. ¹⁵ Ká le zeń lá bía le bío mínén yínɔ́n le níi, á mí wǎa yínɔ́n hã sǎnia bío búí, se búń pá máa hè bío le can hã sǎnia mu yi. ¹⁶ Ká ho jikāahú lá le bío mínén yínɔ́n le yère, á mí wǎa yínɔ́n hã sǎnia bío búí, se búń pá máa hè bío ho can hã sǎnia mu yi. ¹⁷ O nùpue sǎnia lá lé le yère mí dòn, á hã lá wé è jí mu bío kaka? Ká hã lá lé ho jikāahú mí dòn, á hã lá wé è tá mu bío sǐii kaka? ¹⁸ Mu bon, mu bíowa dà-kéní kéní na lé o nùpue

sǎnía á le Dónbeenĩ cɛ́ékaa mín yi làa bío le sǐi vá yi. ¹⁹ Mu lá léé bío dà-kéní mí dòn, se há yínɔ́n sǎnía. ²⁰ Bío wee cɛ́ékaa mín yi wé há sǎnía bǔn lé bío boo, ká há sǎnía hǎn léé dà-kéní. ²¹ Lé bǔn nɔ́n á le yèrè yí dà máa bío máa na le níi yi le mí màkóo mía le yi, á ho nǔhǔ yí dà máa bío le há zení le mí màkóo mía há yi. ²² Hàrí há sǎnía bíowa na ka le há nǔhǔ mía sese wa cǎn á wa màkóo yàá pá wi yi. ²³ Hǎa bío cùkú mía wa cǎn lé hǎa wa wee pa bío. A hǎa bío bíoró nǔyio wi, hǎn lé hǎa á wa yàá wíokaa wee pa bío. ²⁴ Hǎa cùkú wi màkóo mía bǔn yi. Ká le Dónbeenĩ wíokaa o nùpue sǎnía bíowa à hǎa cùkú mía ò o wé dé ho cùkú yi. ²⁵ Le Dónbeenĩ wó mu kà sǐi bèra a na à mu bíowa na cɛ́ékaa mín yi wó há sǎnía à cǔiinà yí kɛ́n yi, ká há lè mí dà-kéní kéní wé leéka mín bío. ²⁶ Ká há sǎnía bío búí yú le lònbee, à bío ká léé le yi làa bǔ. Ká há sǎnía bío búí yú ho cùkú, à bío ká léé le sǐ-wɛɛ yi làa bǔ.

²⁷ Minén mún ka lòn sǎnía dà-kéní na bío sǎ a *Krista yi, á mi le mi nǐ-kéní kéní lé há sǎnía mu bío búí. ²⁸ Lé làa bǔn sǐi á ɓa kèrètɛ́ewa kuure yi, á le Dónbeenĩ nín-yání wó ɓa búí là a Yeesu tonkarowà. Bǎa sǎ lé le *Dónbeenĩ nǐ-cúa fɛ́erowà, mu tǐn níi lé bǎa wee kàrán le Dónbeenĩ bío lè ɓa nùpua. Bǎa ká lé bǎa yú ho pànká à wéráa mu yéréké bíowa, làa bǎa wee wɛ́é ɓa vǎnvárowà, làa bǎa wee séení ɓa nùpua, làa bǎa dà wee dí ɓa kèrètɛ́ewa yahó, làa bǎa wee bío há bíoní na á nùpue yí zǔ. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba búenbúen so wee fɛ́e le Dónbeenĩ nǐ-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeenĩ bío lè ɓa nùpua le? Mu so lé ɓa búenbúen

á dà mu yéréké bɪowa wee wé le? ³⁰ Tàá lé 6a búenbúen so wee wɛé 6a vánvárowà le? A lé 6a búenbúen so wee bío hã bíoní na á nùpue yí zũ le? A lé 6a búenbúen so wee tãní hã le? Bùéé. ³¹ Bɪo le Dónbeenĩ nɔn wéró pànká wɛn, á bɪo ɲúhú wi po bɪo ká lé bɪn á mi wé cà lè mi sɪa búenbúen. Bɪn bɪo yi, á ì zéení wõhú búí na se po bɪo ká làa mia.

13

Le wamini bɪo

¹ Ká ì lá dà wee bío hã sɪí-viò bíoní, lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà bíoní, ká ì yí wa 6a nùpua, se ì ka lòn bírín6oóní na 6a wee 6úa, tàá hõn-dèé búí na 6a wee vúaa. ² Ká ì lá dà wee fɛɛ le Dónbeenĩ ɲi-cúa à na 6a nùpua yi, á zũ le Dónbeenĩ bɪo na sà yi, lè mu bɪo na ká búenbúen, hàrí ká ì lá dó ì sɪí le Dónbeenĩ yi á dà wee hóoní hã 6úaa mí lara yi, ká ì yí wa 6a nùpua, se ì bɪo ɲúhú mia. ³ Hàrí ká ì lá wee lá ì níi bɪo à sanká na 6a ñi-khenia yi, á dà wee khòn bɪo á ì tà le lònbee yi bɪa ká bɪo yi* ká ì yí wa 6a nùpua, á ì pá máa yí dèé búí mu yi.

⁴ Yia wa 6a nùpua wón wee wé dàń mí sɪi hĩ. O wee wé mu tentemu lè 6a nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa wé ñiyi-wará. O yí máa bàrá mí bɪo bɪa ká bɪo yahó. O sɪí yí máa cɪ fùafùà. Ba wó khon làa wo ó o máa 6ua mu mí yi. ⁶ Yia wa 6a nùpua á sɪí máa wé wa mu bɪo na yí téréna bɪo yi, o sɪí wee wé wa ho tũíá poni bɪo yi. ⁷ Yia wa 6a nùpua á mu bɪo búenbúen wee wé kúu yi. Mu bɪo búenbúen yi,

* **13:3** «á ì tà le lònbee yi bɪa ká bɪo yi» Le Dónbeenĩ bíoní vɔn-kía búí yi, á bɪo ká lé bɪo bɪa: «á nɔn ìten 6a cɪna.»

o wee tà le Dónbeenĩ bïo, á dé mí s̄i le yi. O wee h̄i mí s̄i mu bïo búenbúen yi.

⁸ Le waminĩ lée d̄e na máa vé máa mi. Le Dónbeenĩ ñi-cúa f̄erowà bïo á kh̄i vé. Hã bioní na a nùpue yí zū á bïoró ñii kh̄i bàrá. Mu bïo zūnló á kh̄i vé. ⁹ Mu bon. Wa bïo zūnló á ñii yí sú, á le Dónbeenĩ ñi-cúa na wa wee f̄e á ñii mún yí máa sí. ¹⁰ Ē ká mu bïo na ñii sú p̄ahũ kh̄i d̄n, b̄n ká bïo ñii yí sú á à vé. ¹¹ Mí loń, bïo á ï f̄u lé o háyónza, á ï bioní, lè ï yilera, làa bïo á ï zū lé mu bïo yara, b̄n búenbúen á mu háyónmu wi yi. Ká bïo á ï yïo yòo t̄n, á ï ló mu háyónmu yi. ¹² Hã laà na kà wán, á bïo wa wee mi ka s̄iyoón. Ē ká ho p̄ahũ mu kh̄i d̄n wa wé è mi mu bïo búenbúen wéréwéré. Hã laà na kà wán á ï Dónbeenĩ zūnló ñii ñin yí sú. Ē ká ho p̄ahũ mu kh̄i d̄n, á ï zūnló làa de ñii ï sí, làa bïo lerén mí b̄ere zūnáa mi. ¹³ Biowa bïo ñin wi b̄n á máa vé h̄uu máa mi. B̄n lé le waminĩ, lè le s̄idéro le Dónbeenĩ yi làa bïo wa pan bïo le Dónbeenĩ dó mí ñii le mí ï wé. Ká mu mí bïo ñin t̄ahũ á le waminĩ lé ñio po bïo ká.

14

Le Dónbeenĩ Háciri bè-hānii b̄ii bïo

¹ Awa, á mi w̄aa bè le waminĩ w̄hũ na á ï zéenia làa mia, à mu biowa wéro p̄nká na le Dónbeenĩ Háciri wee na à mi wé cà lè mi s̄ia búenbúen, s̄nkú le Dónbeenĩ ñi-cúa f̄eró. ² Yia wee bío hã bioní na á nùpue yí zū, wón yí máa bío lè ña nùpua, o wee bío lè le Dónbeenĩ. Nùpue yí máa ñi bïo ó o wee bío. Le Dónbeenĩ Háciri p̄nká wee wé ò o bío hã bioní na á nùpue yí dà máa zūn. ³ Ká yia wee f̄e le Dónbeenĩ ñi-cúa, wón wee bío lè ña nùpua. O wee

wé à ɓa kèrètɛwa siidéro le Dónbeenɪ yi va lè mí yahó, o wee hení ɓa sia, á hǐí hǎ. ⁴ Yia wee bío hǎ bíoní na á nùpue yí zǔ, wón wee wé ò orén mí dòn siidéro le Dónbeenɪ yi va lè mí yahó. Ká yia wee fɛɛ le Dónbeenɪ ɲi-cúa wee wé á ɓa kèrètɛwa kuure siidéro va lè mí yahó. ⁵ I wee fan à mi búenbúen wé bío hǎ bíoní na á nùpue yí zǔ. Ɛɛ ká mi màhá wee fɛɛ le Dónbeenɪ ɲi-cúa á mu ù wé sǐ miá à à poń bún. Yia wee fɛɛ le Dónbeenɪ ɲi-cúa wón bío cǔnú wi po yia wee bío hǎ bíoní na á nùpue yí zǔ, se o búí bèn wee dàń bǐní tǎní hǎ bíoní mu à ɓa kèrètɛwa kuure siidéro le Dónbeenɪ yi va làa yahó.

⁶ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, ká ǐ wǎa lá ɓueé bía hǎ bíoní na á nùpue yí zǔ á nɔn mia mí dòn, á ǐ kɛńló mi cǔn cǔnú lá à wé ho yén? I yí dà máa séení mia ká mu yínɔń bío búí na le Dónbeenɪ zéenia làa mi, tàá mu bío zǔńló á ǐ zéenia làa mia, tàá le Dónbeenɪ ɲi-cúa á ǐ fɛɛra nɔn mia, tàá kàránló búí á ǐ nɔn mia. ⁷ Mi loń hǎ sǐ-ɓúania, ho cáahǔ tàá ho coohǔ, ká hǎ búaró yí bô bío wán á ɓa à zǔń bío hǎ wee bío kaka? ⁸ Lé o yén á à dǐn dǐn á à lá hǎ hǐa sia ká a yí ɲá bío le tǐnɓúaní bía wéréwéré? ⁹ Minén mún bío ka kà síi. Hen ká mi wee bío hǎ bíoní na á nùpue yí zǔ, à nùpue na dà à tǎní hǎ á mía, á ɓa à wé kaka à ɲínáa bío mi wee bío? Hǎ à kɛń lòn bín-conconwà. ¹⁰ Ho dímíɲá yi á hǎ sǐwà boo, ká hǎ búenbúen wi lè mún bíoní á síi na ɓàn bíoní kúará mía hón mia. ¹¹ Ká yia wee bío làa mi á ǐ hǐa yí máa ɲí bíoní, bún ká ǐ ka lòn ńi-hǎni o cǔn, ó orén mún ń kɛń lòn ńi-hǎni ǐnén cǔn. ¹² Minén mún bío ka kà síi. Bío mi wee cà mu bíowa na le Dónbeenɪ Hácírí wee na wéro pànká lè mi sia búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bío wee wé à ɓa kèrètɛwa

kuure siidéro le Dónbeenĩ yi va lè mí yahó.

¹³ Awa, yĩa wee bío hã bíoní na á nùpue yí zũ ko ò o fio le Dónbeenĩ yi ò o wé dání hã tání à 6a nùpua jí. ¹⁴ Hen ká í wee fio lè hã bíoní na á nùpue yí zũ, á ì hácírí dén á à kẹ́n ho fióró wán, ká í yí máa le í yi à wéráa ho. ¹⁵ Awa, á lé mu yén á ì wé? Í ì fio lè hã bíoní na á nùpue yí zũ lè í hácírí, ká í mún pá à le í yi á à fio lè le bíoní na 6a nùpua zũ à 6a jí. Í ì sío hã lení lè hã bíoní na á nùpue yí zũ lè í hácírí, ká í mún pá à le í yi á à sío lè le bíoní na 6a nùpua zũ à 6a nùpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa bũn, ká yĩa wee wé ho b́arákà déró fióró lè hã bíoní na á nùpue yí zũ lè mí hácírí á b́ia ká á à wé kaka à t́aráa ho «*Amiina» ho fióró mu vaa véení. ¹⁷ H́arí à ù b́arákà déró fióró mu wé se kaka, á b́ia yí jía ho máa yí cúnú ho yí.

¹⁸ Í wee dé le Dónbeenĩ b́arákà, lé bío hã bíoní na á nùpue yí zũ, á ínén wee bío po mi búenb́uen. ¹⁹ Eé ká 6a kèrèt́ewa kúaa mín wán, á hã bíoní bío hònú na á ì ì bío làa ba lè le bíoní na 6a zũ á ì ì bío á à ḱarán làa ba, á ì wa á po hã bíoní muaaseé píru na á ì ì bío làa ba na á nùpue yí zũ.

²⁰ Wán źawa lè wán h́inni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yí. Mu bè-kora d́ání yi b́un mi wé lòn háyúwá. Ká mi màh́á wé leéka mi yiwa lòn yèn-t́inia sa. ²¹ Bío ká lé bío túara le Dónbeenĩ bíoní v́uah́ yí:

«Í ì d́in hã síí-viò nùpua wán
 á à bíoráa lè í ńipomu lè hã bíoní na 6a yí máa
 jí.
 H́arí ká í wó b́un,
 á ì ńipomu pá máa jí í ćn.»*

* **14:21** Mi loń Ezayii v́uah́ 28.11

²² Lé bǔn á hǎ bióní na á nùpue yí zǔ hǎn bíoró wee zéení làa bǎa yínón ɓa kèrètɛwa le ɓa nǐi mǎa ɓa kèrètɛwa bǐo yi. Bǔn bè-zéeníni so yahó yí sǎ ɓa kèrètɛwa. Ká le Dónbeenǐ ɓi-cúa hǎn fɛɛró ɓèn wee zéení lè ɓa kèrètɛwa le le Dónbeenǐ wi làa ba. Bǔn yahó yí sǎ bǎa yínón ɓa kèrètɛwa. ²³ Mi loń. Ká ɓa kèrètɛwa kuure nùpua ɓúenɓúen lá kúaa mín wán sii, á ɓa ɓúenɓúen wee bío hǎ bióní na á nùpue yí zǔ, ó o ɓúi na ɗín yí zǔ ɓa kèrètɛwa bǐo yara, tàá o ɓúi na yínón o kèrètɛ ɓueé ɗɓn, á ɓa so mǎa bío le mi wee khée le? ²⁴ Ɛɛ ká ɓa ɓúenɓúen wee fɛɛ le Dónbeenǐ ɓi-cúa, ó o ɓúi na yínón o kèrètɛ, tàá o ɓúi na ɗín yí zǔ ɓa kèrètɛwa bǐo yara ɓueé ɗɓn, á ɓa so mǎa le mí yiwa, á mǎa zǔń le mí wó khon bǐo ɓa wee ɓí bǐo yi le? ²⁵ Bǐo wi ɓa yiwa na á nùpue yí zǔ, á bǐo ò zǔń. Hón pǎahǔ so yi, ká ɓa màhǎ líí ɓúrá á à ɓúaaní le Dónbeenǐ ká ɓa à bío: «Túúá poni, le Dónbeenǐ ɓèntǐn wi làa mia.»

Ba kèrètɛwa kúeeminwánló bǐo

²⁶ Wán zàwa lè wán hǐnni, á bǐo wǎa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yǎa yú lení ò o sío le, ká yǎa yú bǐo o ò kàrán làa bǎa ká, ò o kàrán ɓa. Ká yǎa le Dónbeenǐ zéeníà làa bǐo ɓúi ò o zéení mu, ká yǎa yú hǎ bióní na á nùpue yí zǔ bíoró pánká, ò o bío hǎ, ká yǎa ɓèn yú hǎ tǎnǐló pánká, ò o tǎní hǎ. Bǔn ɓúenɓúen á à ɗán ñ séení ɓa kèrètɛwa kuure à ɓa siidéro le Dónbeenǐ yi wíoka fàrá ɗín. ²⁷ Ká ɓa ɓúi wi mi tǎhǔ á wee bío hǎ bióní na á nùpue yí zǔ, á bǔn ko làa nùpua nùwǎ ɓun, tàá nùwǎ tǐn à wé mu. Ká yǎa wé bǎa mí bǐo, à yǎa so ɓèn bío mí bǐo, ò o ɓúi mún wé tǎní bǐo

6a nǐ-kéní kéní wee bío. ²⁸ Ká yǎ á à tǎní mu mía, á ɓànsò ko ó o wé tété, ò o bío le le Dónbeenǐ mí yí.

²⁹ Ká mu lé 6a ɓúí wee fɛɛ le Dónbeenǐ ɓi-cúa, á ɓán nùwǎ ɓun tàá nùwǎ tǐn á ko 6a wé bío ká ɓǎ ká wee và mí yiwa ɓio hǎ ɓi-cúa mu wi à 6a ɓua lè mítén wán. ³⁰ Ká le Dónbeenǐ zééníá ɓio ɓúí là a ɓúí mi tǎhǔ, á yǎ lá wee bío ko ò o wé tété ká a díá le ɓioní na wón ɓànsò yí. ³¹ Ká mu wee wé ká, á mi ɓúénɓúén dà wé è fɛɛ le Dónbeenǐ ɓi-cúa, yǎ wé ɓía mí ɓio, á yǎ á à ɓío mí ɓio, ɓèra a na à mi ɓúénɓúén yí ho kàránló, à mún yí le sí-heɓúee. ³² Yǎ wee fɛɛ le Dónbeenǐ ɓi-cúa ko ò o zǔn mítén ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeenǐ yí wa ɓio na lúnkaa. ɓio wee wé ho héerà ɓún lé ɓio le Dónbeenǐ wa. ɓún lé ɓio mu wee wéráa ɓia ɓio sǎ le Dónbeenǐ yí kuio ɓúénɓúén yí.

³⁴ Ká 6a kèrètíewa wé kúaa mín wán, á 6a háawa ko 6a wé tété. Níi yí nǎn 6a yí à 6a bío. ʼBa ko 6a wé liíní mítén làa ɓio 6a *zúífúwa làndá ɓíaráa mu. ³⁵ Ká 6a wi à 6a zǔn ɓio ɓúí yara, à 6a tùa ɓún lè mí ɓarání mí zíní yí. Mu yí se ò o háa ɓío 6a kèrètíewa kúeemínwánló yí.

³⁶ Mi wee leéka le le Dónbeenǐ ɓín-tente so ló mínén cǎn le? Tàá mu so lé mínén mí dòn á le ɓio sǎ yí le? ³⁷ Hen ká a ɓúí wee leéka le mí lé le *Dónbeenǐ ɓi-cúa fɛɛro, tàá ɓànsò wee leéka le mí yú le Dónbeenǐ ɓio wéró pánká, à ɓànsò zǔn mu le ɓio á ï túara nǎn mia ká lé o Nùhúso ɓio na ó o ɓò heníá. ³⁸ Ká yǎ yí tà mu, á le Dónbeenǐ máa tà wón ɓio.

³⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, á ɓio mi wǎa ko mi cà lè mi síá ɓúénɓúén lé le Dónbeenǐ ɓi-cúa fɛɛró, à ɓia wee bío hǎ ɓioní na á nùpue yí zǔ à mi mún

yí hè. ⁴⁰ Bìo here, lé à mu búenbúen wé làa bìo mu koráa, à mu yí lúnka.

15

O Krista vèeró bìo

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenĩ bín-tente na á ã buera nòn mia, lé dén á ã bínía wee leéka bìo làa mia. Lé lerén á mi tà bìo á bò yi lè mi sòobéé.

² Lerén lé ðìo á à kǎní mia ká mi wee ɓua le sese làa bìo á ã bueraráa le nòn mia. Ká bǔn mía se mi tà le bìo coon.

³ Ho kàránlò na bìo jùhũ wi po hĩa ká, hĩa ínén ì ɓere yú á nòn mia le hĩa kà: O *Krista húrun wa bè-kora bìo yi làa bìo mu túararáa le Dónbeenĩ biónĩ vùahũ yi. ⁴ Ba nùuna a, á mu wizooní tǐn zòn, ó o vèera làa bìo mu túararáa le Dónbeenĩ biónĩ vùahũ yi. ⁵ O zéénía mítén là a Piere, bǔn món ó o màhǎ zéénía mítén lè mí tonkarowà píru jùn.

⁶ Bǔn món á wàn zàwa lè wàn hínni na po khiá-hònú ó o zéénía lè mítén làa cúekúee. Ba cèrèe pá yǐo wi lua hàrí lòn zuia. Ba nùwǎ yèn ɓúi lé bĩa húrun ɓa tǐahũ.

⁷ Bǔn món ó o zéénía mítén là a Zaaki, á màhǎ zééníanáa mítén lè mí tonkarowà búenbúen. ⁸ Bìo ó o zéénía mítén lè ɓa búenbúen vó, ó o mún zéénía mítén lè ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ì lé ɓa tonkarowà búenbúen món dí. Ba yàá yí ko ɓa ve mi làa tonkaro, lé bìo á bĩa bìo sǎ le Dónbeenĩ yi á ã beéra lò.

¹⁰ Bìo á ã karáa ho zuia, lé le Dónbeenĩ sǎamu pànká yi. A le sǎamu na le wó làa mi á yí tò, ɓùeé. Í sǎ ho tonlò á lò bon po ɓa tonkarowà na ká búenbúen. Ée ká mu yínǎn ínén lè ì pànká á wó mu. Lé le Dónbeenĩ sǎamu lé bìo nòn á ã dàńna wóráa mu. ¹¹ Lé bǔn

bïo yi, à mu wé ìnén loo, tàà ɓarén loo, se dïo kà lé le bïonĩ na wa wee bue, á lé lerén mi tà bïo.

Ba nĩ-hía vèeró bïo

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bïo á wa wee bue, á lée webio nɔn á mi t̄ahũ á ɓa ɓúi wee bïoráa le ɓa nĩ-hía máa vèe? ¹³ Ká ɓa nĩ-hía máa vèe bïo bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bïo wa wee bue n̄uhũ mía, á bïo mi tà yi mún mía. ¹⁵ A bè b̄n wán, á se wa lé ɓa sabín-f̄aaalowa, lé bïo wa bía k̄énk̄én le le Dónbeenĩ vèenía o Krista léra ɓa nĩ-hía t̄ahũ. Ká mu bon ká ɓa nĩ-hía máa vèe, se bïo á wa le le Dónbeenĩ vèenía o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká ɓa nĩ-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Εε ká a Krista yí vèera, se bïo mi tà yi n̄uhũ mía, á mi bè-kora pá n̄à mi n̄úná yi. ¹⁸ Mu yàá po b̄n, mu wee zéení le b̄ia tà a Krista bïo á húrunnáa á bïo yáara ɓúenɓúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukānĩ na wa wi yi h̄a laà na kà wán mí dòn bïo yi á wa dóráa wa s̄ia o Krista yi, se wa miinà po ɓa n̄upua na ká ɓúenɓúen miinà.

²⁰ Εε ká a Krista ɓènt̄in vèera bïo bon. Bïo á mu bè-yáa wee zéení le ho d̄inló á à be è wé se, lé b̄n b̄n s̄ii ó o Krista vèeró bïo mún wee zéení le ɓa nĩ-hía à vèe. ²¹ O n̄upue nĩ-kéní lé ȳia nɔn á ɓa n̄upua wee h̄iráa, lé b̄n b̄n s̄ii ó o n̄upue nĩ-kéní lé ȳia mún nɔn á ɓa nĩ-hía wee vèeráa. ²² Bïo ɓa n̄upua ɓúenɓúen wee hí lé bïo ɓa lée s̄ii dà-kéní là a Adāma, lé b̄n á ɓa ɓúenɓúen mún ñ vèe, ɓa páaníló là a Krista bïo yi. ²³ Ká ho vèeró mu màh̄á à wé làa bïo mu s̄ánáa mín. O Krista lé ȳia dú ɓa ɓúenɓúen yahó lòn bè-yáa. B̄n m̄ón ó o ɓuenló p̄ahũ á b̄ia bïo s̄a a yi màh̄á à vèe. ²⁴ Hón p̄ahũ so yi ká mu bïo ɓúenɓúen n̄uhũ á à

6úe. O Krista á à 6úe hã pànká sũmáa b̀ansowà lè mí síwà 6úen6úen na yí máa mi júná ká a b́nì ì na le b́eñì o Maá Dónbeenì yi. ²⁵ Mu bon, o Krista 6ueé lá le b́eñì fúaa bío ó o b́urá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* ²⁶ O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. ²⁷ Mu bon, mu túara le Dónbeenì b́onì v̄ahũ yi le le Dónbeenì dó mu bío 6úen6úen o tá.† Ká lé le Dónbeenì dó mu bío 6úen6úen o tá, se mu wee zéení le le Dónbeenì na dó mu dén ní ló. ²⁸ Ká a Krista khii wi mu bío 6úen6úen j̄uhũ wán, ó orén na lé o Za á 6̀en ñ dé mítén le Dónbeenì tá. B̄n ká le Dónbeenì na lá dó mu bío 6úen6úen o tá, á à wé mu bío 6úen6úen béε.

²⁹ Ká 6a ñ-hía yí máa vèe, á lée webio á b̄ia wee bátízé mítén 6a bío yi á wee cà? Lée webio ñn 6a wee wéráa mu? ³⁰ A warén 6̀en lée webio ñn á wa wee zàanínáa wa mukãní làa wizooní. ³¹ Wizonle lée wizonle ká ì wee sánsá mu húmú. Wán zàwa lè wán h́nni, ì wee bío b̄n lé bío á bío wa Nuhũso Yeesu Krista wee wé mi t̄ahũ á ì síi wan bío yi. ³² Ho Efεεze yi, á ì lò bon 6a n̄pua níi yi lè ì san làa z̄n-bùaa. Ká mu lé ho ðmíj̄á bío mí dòn bío yi á ì wóráa mu se lé ho c̄nú yén á ì yú? Ká 6a ñ-hía yí máa vèe, se le b́onì na kà bío bon: «Mí wé wa dí ká wa a j̄u, lé bío wa ȳró húrun se mu vó.»‡ ³³ Mí yí khà mitén: «Lé o n̄pue na térénna ò o wee bè là a bè-kora wéro á h̄ia wé là a bío síi.» ³⁴ A mí cén t̄nì mí ȳo, à mí khí mu bè-kora wéro yi. Ba 6úi wi mí t̄ahũ á yí z̄u le Dónbeenì. Ì wee bío kà síi à hã ñyio dí mia.

Wa s̄ania yèrèmaló bío

* **15:25** Mí loñ Lení v̄ahũ (Psaumes) 110.1 † **15:27** Mí loñ Lení v̄ahũ (Psaumes) 8.6 ‡ **15:32** Mí loñ Ezayii v̄ahũ 22.13

³⁵ Εε κά βα βúi pá wee tùa le βα ñi-hía vèeró á à wé kaka sii. Ba sǎnía á à keń kaka βα vèeró pǎahũ?

³⁶ Mi ǒèntín lé βα bǒnbúwá. Mi loń, hen cá a βúi dù dèε βúi bεεre, cá le yí sǔna, á yí ló bǐo le lá karáa wán, á le so ò dàń lé á yòó dǎ le? ³⁷ Mu bǐo na hà yòó ló yínǎn bǔn mi dù, mu bǎn bεεre lé dǐo á mi dù. Mu dà á wé wεéńǐ tàá bè-díni βúi. ³⁸ Bǐo á le bǐo hía wéráa, bǔn sǎ le Dónbeenǐ yi. Mu bè-díni βúenβúen bǐo na mu wee lé à sǎráa sǐ yínǎn dà-kéní. ³⁹ A bǐa yǐo wi lua βúenβúen sǎnía yínǎn dà-kéní. Ba nùpua, βα sároń bùaa, βα jínzàwa lè βα cezàwa βúenβúen sǎnía wi cá hǎ βúenβúen màhǎ wi mín júná yi. ⁴⁰ Ho wáayi bǐowa semu wi mí dòn làa bǐa yǐo wi lua na wi ho tá yi semu. ⁴¹ Le wii semu wi mí dòn, ho pǐihũ semu wi mí dòn, á hǎ màràayio semu wi mí dòn. A hǎ màràayio mu lè mí dà-kéní kéní semu pá wi mín júná yi.

⁴² Lé bǔn lè βα ñi-hía vèeró bǐo lée dà-kéní. Hen cá βα sǎnía hía líí dó ho tá yi làa bǐo le bεεre wee dǐráa bǐo síi, à hǎ soo. Cá hǎ hía vèera, à hǎ sǐi yèrémá á máa bǐnǐ hí. ⁴³ Hǎ sǎnía na βα nùuna, á cùkú mía, hǎ yí dà bǐo βúi máa wé. Cá hǎ hía vèera à hǎ cùkú wé à pǎnká keń. ⁴⁴ Hǎ sǎnía na wee nùu, hǒn bǐo sǎ ho dǐmǐjǎ na kà yi. Cá hǎ khíi vèera, á hǎ a yèrémá á bǐo ò sǐ ho wáayi yi. Bǐo hǎ sǎnía na bǐo sǎ ho dǐmǐjǎ yi wiráa, lé bǔn bǎn síi á hǎ sǎnía na bǐo sǎ ho wáayi yi mún wiráa.

⁴⁵ Mu so yí túara le Dónbeenǐ bíonǐ vǔahũ yi kà sii le? «O Adáma na lé o yahón nùpue, á le Dónbeenǐ wó ó o yǐo wi lua.» § Cá a *Krista na lé o mónđen Adáma wón lé ho wáayi nùpue na wee

---

§ 15:45 Mi loń Bǐo jǔhũ βúenǐi vǔahũ (Genèse) 2.7

na le mukāñi. ⁴⁶ Bïo dú ho yahó yínɔ́n hã sãnía na bïo sã ho wáayi, hã sãnía na bïo sã ho ðímíná yi lé hĩa dú ho yahó. Ho wáayi sãnía h́n wi làa món. ⁴⁷ O yahón nùpue na má lè le t́nì wón bïo sã ho tá yi. Ká a «ɲun ní nùpue» bïo sã ho wáayi. ⁴⁸ Bïa bïo sã ho tá yi ka làa yĩa má lè le t́nì bïo síi. Ká bïa bïo sã ho wáayi yi, bán ɓèn ka làa yĩa bïo sã ho wáayi bïo síi. ⁴⁹ Bïo wa láráa ho tá yi nùpue síi, lé b́n wa mún khíi láráa ho wáayi nùpue síi.*

⁵⁰ Wàn zàwa lè wàn h́nni, bïo á ĩ wi à ĩ zéení làa mia, lé à mi zūn le wa yí dà máa keń hen na le Dónbeenĩ wee dí mí béenĩ yi lè wa sãnía na bïo sã ho ðímíná yi. Mu biowa na dà wee yáa níi yí dà máa keń bïo yí dà máa yáa yi. ⁵¹ Mi ní bïo ká. ĩ zéení bïo ɓúi na le Dónbeenĩ lá sà yi làa mia: Mu yínɔ́n wa ɓúenɓúen lé bïa à hí. Ká ɓa nĩ-hía làa bïa yïo wi lua lé warén ɓúenɓúen síi á à yèrémá. ⁵² Mu ù wé fùafùà, lè le yèrè kèbúenló bïo síi, ho pãahũ na le bũaanĩ sã á à ní yi le mónɗén wizonle zoñ. Ká le bũaanĩ mu sã ná, á ɓa nĩ-hía á à vèe, á sãnía à yèrémá, á wãa máa b́nì máa hí hùúu. Ká warén na yïo wi lua, á sãnía à yèrémá. ⁵³ Mu bon, hã sãnía na wee hí à soo, á ko hã yèrémá à wé hĩa yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hã sãnía na wee hí à soo á khíi yèrémáa á wó hĩa yí dà máa hí máa soo, b́n ká bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi ká màhã wãa níi ì sí:

«Húmú, ù fũuhũ fá á mu vóráa.†

⁵⁵ Húmú, ù pànká wi wen?

---

* **15:49** Le Dónbeenĩ bionĩ vón-kla ɓúi yi á bïo ká lé bïo túara: Lé b́n á mi mún wa láráa ho wáayi nùpue síi. † **15:54** Mí loń Ezayii vũahũ 24.8

Húmú, ũ hĩnĩ na ũ wee táaráa wi wen?»‡

⁵⁶ Mu húmú hĩnĩ na mu wee táaráa lé mu bè-kohó. A bĩo bèn wee na à mu bè-kohó yíráa ho pánká wa wán lé o *Mɔ̀yiize làndá. ⁵⁷ Εε ká wa wee dé le Dónbeenĩ bárákà, lerén na wó á wa dàrnáa mu húmú wa Núhũso Yeesu Krista pánká yi.

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hĩnni na á ĩ wa làa sòobεε, bũn lé bĩo nɔn á mi fárá tĩn, à yí día le 6a dèké mia. Mi ca mi kuio o Núhũso tonló sáró yi. Lé bĩo mi wáa zũ le le lònbee na mi wee lá a Núhũso bĩo yi á yínɔn kãamáa.

16

Le wárí na cɔn nɔn ho Zeruzalεemu kèrèṭɛwa yi

¹ Mi wáa le wa khĩi zo le wárí na wee cã à séenínáa bĩa bĩo sã le Dónbeenĩ yi na wi ho Zeruzalεemu yi tũíawà yi. I bía bĩo le wárí cãló mu bĩo ko mu wéráa á nɔn ho Kalasii kèrèṭɛwa kuure yi vó. Minén mún wé làa bũn bĩo síi. ² Hã dimaasiwa búenbúen à mi nĩ-kéní kéní wárí na mi sá yú búí á mi bàrá mí dòn làa bĩo mi dàráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa ĩ buenló mi cɔn à bío le mi ì cãnáa wárí. ³ I khĩi bueé dɔn mi cɔn, á 6a nùpua na á minén mi bæere hueekaa lé bán á ĩ ì fé mi hãmu bĩo á à túa há vɔnna à bè wán á à na yi, á 6a à 6ua à varáa ho Zeruzalεemu. ⁴ Ká ĩnén ĩ bæere pá ko à ĩ 6ua mu varáa, á 6a à bè làa mi.

Bĩo ó o Poole wi ò o wé

⁵ I wi à ĩ buen mi cɔn, ká ĩ màhã à kãa ho Maseduana kòhũ yi á à buennáa. ⁶ Nún-sĩ á ĩ bueé cãaka làa mia cúa-yɛn, nún-sĩ á le tɛɛnĩ pãahũ búenbúen

‡ 15:55 Mi loĩ Ozee vũahũ 13.14

á ì yàá à wé mi cǎn. Bǔn ká mi wáa à yí mi á à séení á ì vaá dǎnáa hen na á ì bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ì yí wi à ì ɓuee mi mia làa miló kà síi ká ì khíi. Ì wi à ì ɓuee cǎaka làa mia ká a Núhúso tà mu. ⁸ Bǐo ká wán, á ì ì kɛení ho Efɛze lóhó yi á ho *Pǎntekoote á à yí mi bǐn. ⁹ Lé bǐo á ton-beení sáró jii héra día nǎn mi bǐn, á bǐa wi ɓa hè ho sáró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee ɓueé dǎn mia, à mi sǎbéré à mi wíoka a ɓua, lé bǐo ó o wee sá a Núhúso tonló lè ìnén bǐo. ¹¹ O ɓúí yí zùan wo yi. Ká a khíi bǐnía wà à ɓuen ì cǎn, à mi séení a ò o ɓueé dǎ làa héerà. Ì pan wo, orén lè wán zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wán za Apoloosi, wón á ì henía síi á à yí cúa-yen le o bè lè wán zàwa na bǐnía wà à ɓuen mi cǎn à ɓuennáa, ká a síi ɓèntǐn yí tà le vɛení mu bǐo bǐo ká wán. Ì zǔ mu le pǎahú na ò o yí le níi yi, o ò ɓuen.

O Poole bioní véení

¹³ Mi tǐní mi yǐo, mi fǎrá dǐn mi síidéro le Dónbeení yi. Mi zéení le mi lé ɓa nùpua na sía hereka, á pǎnkáwá wi. ¹⁴ Mi bè-wénia ɓúenɓúen á mi wé wé lè le waminí.

¹⁵ Wán zàwa lè wán hínni, le ì pá bǐnǐ hení bǐo dà-kéní bǐo na mia. Mi zǔ a Sitefanaasi lè mín zǐi nùpua. Mi zǔ le ho Akayii kǎhú ɓúenɓúen yi, á ɓarén lé bǐa nín-yání tà a Núhúso bǐo. Mi mún zǔ le ɓa dènía bánbáa wee séení bǐa bǐo sǎ le Dónbeení yi. ¹⁶ Awa, bán nùpua so síi, làa bǐa làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà día le ɓa dí mi yahó. ¹⁷ Bǐo á wán zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fɔɔtunatuusi á ɓueé ɓúɛkíio mi á ɓèntǐn lée bǐo na wan ì síi làa sòobéɛ. Lé bǐo á bǐo mi yí dà máa wé máa na mi bǐo mi khèra làa mi bǐo yi, lé bǔn á

ɓarén wó mi lahó yi. ¹⁸ Ba ɓèntɪn hĩna ɪ sɪi làa ɓio ɓa wee wéráa mu làa mia pɔ̀nna cèrèè yi. Ba nùpua mu sɪi á mi wé kɔ̀nbi.

Le tɛɛni

¹⁹ Ba kèrètɛwa kuio na wi ho Azii kɔ̀hũ yi á wee tɛɛní mia. O Akilaasi là a Pirisiiye lè ɓa kèrètɛwa na wee ɓuee kúee mín wán ɓa cɔ̀n, á wee tɛɛní mia wa Núhũso yèni yi. ²⁰ Wàn zàwa ɓúenɓúen wee tɛɛní mia. Minén mún tɛɛníka mín yi sese.

²¹ Lònɓio lé ínén Poole lè ɪ nín-bia á wee túa le tɛɛní ɪ na mia.

²² Ká a ɓúí yí wa a Núhũso mi tɪahũ, à mi lén wo mi tɪahũ. «Maranataa», le wa Núhũso ɓuen.

²³ Le wa Núhũso Yeesu *Krista sãamu à keɪ láa mia. ²⁴ ɪ ɓèntɪn wa mia lè ɪ sɪi ɓúenɓúen wa páníló là a Yeesu Krista ɓio yi. *Amiina!

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf